

Odvody do štátneho rozpočtu z príjmov zo závislej činnosti a samostatnej činnosti

Bakalárska práca

Vedúci práce:

Ing. Milena Otavová, Ph.D.

Lenka Galbová

Brno 2016

Na tomto mieste by som sa veľmi rada poďakovala vedúcej mojej bakalárskej práce Ing. Milene Otavovej, Ph.D. za jej odborné vedenie, cenné rady, pripomienky a čas, ktorý mi poskytla.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Odvoody do štátneho rozpočtu z príjmov zo závislej činnosti a samostatnej činnosti**

vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 20. května 2016

Abstract

Galbová, L. Contributions to the state budget of income from wage labour and self-employment. Bachelor thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2016.

Bachelor's thesis deals with the taxation of income from wage labour and self-employment. The theoretical part describes the system of taxation of employees and self-employed in the Czech Republic and Slovakia, focusing on illegal employment, the so-called Schwarz system. The main part is the comparison of tax systems in the Czech Republic and in the Slovak Republic and the comparison of taxation between countries. Based on the comparisons are drawn up possible proposals how to mitigate the negative impact of differences in taxation of the subjects.

Keywords

Income tax, wage labour, self-employment, employee, self-employed person, the standard costs, Schwarz system, disguised employment relationship, illegal employment, tax burden, social security contribution, health insurance, state budget.

Abstrakt

Galbová, L. Odvody do štátneho rozpočtu z príjmov zo závislej činnosti a samostatnej činnosti. Bakalárska práca. Brno: Mendelova univerzita v Brne, 2016.

Bakalárska práca sa zaoberá zdanením príjmu závislej a samostatnej činnosti. V teoretickej časti je popísaný systém zdaňovania zamestnancov a samostatne zárobkovo činných osôb v Českej republike a na Slovensku so zameraním sa na nelegálne zamestnávanie, tzv. švarcsystém. Hlavnou časťou práce je porovnanie systémov zdaňovania v rámci Českej republiky a v rámci Slovenskej republiky a porovnanie zdaňovania medzi krajinami. Na základe porovnania sú vypracované možné návrhy riešenia negatívnych dopadov rozdielností v zdaňovaní daných subjektov.

Kľúčové slová

Daň z príjmu, závislá činnosť, samostatná zárobková činnosť, zamestnanec, samostatne zárobkovo činná osoba, paušálne výdavky, švarcsystém, zastretý pracovný vzťah, nelegálne zamestnávanie, daňové zaťaženie, sociálne poistenie, zdravotné poistenie, štátny rozpočet.

Obsah

1	Úvod a cieľ práce	13
1.1	Úvod.....	13
1.2	Cieľ práce.....	13
2	Metodika	14
3	Teoretická časť práce	16
3.1	Zdanenie príjmu fyzických osôb v Českej republike	16
3.1.1	Predmet dane.....	16
3.1.2	Základ dane.....	16
3.1.3	Nezdaniteľná časť základu dane a odčítateľné položky	16
3.1.4	Sadzba dane.....	17
3.1.5	Zľava na dani a daňové zvýhodnenie	17
3.1.6	Daň z príjmu zo závislej činnosti.....	18
3.2	Daň z príjmu zo samostatnej činnosti v Českej republike	20
3.2.1	Výdavky stanovené percentom z dosiahnutého príjmu.....	21
3.2.2	Vývoj sadzieb a obmedzení výdavkov percentom z príjmu	22
3.2.3	Švarcsystém v Českej republike	25
3.3	Povinné odvody sociálneho a zdravotného poistenia.....	27
3.3.1	Poistné na sociálne zabezpečenie.....	27
3.3.2	Verejné zdravotné poistenie.....	29
3.4	Zdanenie príjmov fyzických osôb na Slovensku.....	30
3.4.1	Predmet dane.....	30
3.4.2	Základ dane.....	30
3.4.3	Nezdaniteľná časť základu dane	31
3.4.4	Sadzba dane.....	32
3.4.5	Daňový bonus	32
3.4.6	Daň z príjmu zo závislej činnosti.....	32
3.5	Daň z príjmu zo samostatnej činnosti na Slovensku	34
3.5.1	Vývoj paušálnych výdavkov	35

3.5.2	Nelegálna práca na Slovensku.....	36
3.6	Povinné odvody na sociálne a zdravotné poistenie	37
3.6.1	Sociálne poistenie.....	37
3.6.2	Verejné zdravotné poistenie	39
3.6.3	Odpočítateľná položka na zdravotné poistenie.....	40
3.6.4	Odvody z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovný pomer ...	41
4	Komparácia zdaňovania príjmu v ČR a na Slovensku	42
4.1	Hodnotenie rozdielov a podobností v zdanení príjmu medzi krajinami ...	42
4.1.1	Komparácia odvodových povinností daňových subjektov v rámci Českej republiky.....	44
4.1.2	Komparácia odvodových povinností daňových subjektov v rámci Slovenskej republiky	48
4.1.3	Hodnotenie zdanenia zamestnancov a podnikateľov medzi krajinami s ohľadom na tzv. švarcsystém.....	53
4.2	Údaje a ich hodnotenie s ohľadom podnikateľov vykonávajúcich činnosť s charakterom závislej práce.....	57
4.2.1	Inkaso daňovo odvodových príjmov.....	60
4.3	Návrh odporúčenia na riešenie negatívnych dopadov	63
5	Záver	65
6	Zoznam skratiek	66
7	Literatúra	67

Zoznam obrázkov

Obr. 1	Daň z príjmu s poistnými odvodmi zamestnanca a zamestnávateľa ako % z ceny práce za zamestnanca s priemernou mzdou Zdroj: OECD, 2016	55
Obr. 2	Daňovo odvodové príjmy štátu za daňovníka s príjmom 35 000 Kč za mesiac.	56
Obr. 3	Počet podnikateľov v Českej republike Zdroj: Eurostat, 2016	58
Obr. 4	Počet podnikateľov na Slovensku Zdroj: Eurostat, 2016	58
Obr. 5	Samostatne zárobkovo činná osoba s charakterom závislej práce zamestnanca Zdroj: Eurostat, 2016; Ústredie štatistického úradu, 2010-2016	59
Obr. 6	Daňovo-odvodové príjmy štátneho rozpočtu ČR Zdroj: Ministerstvo financií ČR, 2015	61
Obr. 7	Daňové príjmy štátneho rozpočtu SR a odvodové príjmy sociálnej poisťovne Zdroj: Ministerstvo financií SR, 2016b; Sociálna poisťovňa, 2016	62

Zoznam tabuliek

Tab. 1	Prehľad zliav na dani pre daňovníka a ich výšky	18
Tab. 2	Prehľad daňového zvýhodnenia pre daňovníka platného pre rok 2015	18
Tab. 3	Schéma výpočtu zálohy na daň	20
Tab. 4	Schéma ročného zúčtovania záloh na daň	20
Tab. 5	Vývoj sadzieb paušálnych výdavkov	24
Tab. 6	Prehľad sadzieb sociálneho poistenia zamestnanca a zamestnávateľa	28
	Prehľad sadzieb sociálneho poistenia pre SZČO	29
Tab. 7	Schéma výpočtu preddavku na daň	34
Tab. 8	Vývoj paušálnych výdavkov na Slovensku	35
Tab. 9	Sadzby poistného na sociálne poistenie	39
Tab. 10	Sadzby zdravotného poistenia	40
Tab. 11	Výpočet odvodov z príjmu 35 000 Kč v ČR	45
Tab. 12	Výpočet odvodov z príjmov 9 200 Kč a 150 000 Kč v ČR	47
Tab. 13	Výpočet odvodov z príjmu 35 000 Kč na Slovensku	49
Tab. 14	Výpočet odvodov z príjmov 12 328 Kč a 150 000Kč na Slovensku	51
Tab. 15	Porovnanie odvodového zaťaženia z príjmu medzi krajinami	54

1 Úvod a cieľ práce

1.1 Úvod

Predstaviteľ klasickej ekonómie J. B. Say hovorí: „Najlepšie zo všetkých finančných plánov je málo utrácať a najlepšie zo všetkých daní je tá najnižšia.“

Daň z príjmov fyzických osôb, ktorej bude venovaná táto práca, sa radí medzi priame dane dôchodkové, ktoré tvoria významnú položku štátneho rozpočtu. Jednou z hlavných úloh dane z príjmov je zabezpečenie toku príjmov do štátneho rozpočtu a zabezpečenie peňažných vzťahov, ktoré súvisia s plnením štátnych funkcií.

Zdanenie dôchodku sa týka takmer každého človeka a v jednotlivých krajinách je vždy veľmi prediskutovanou témou. Daňové systémy bývajú často zložité a neprehľadné, čo spôsobuje ekonomickým subjektom rôzne komplikácie. Tí by mali byť schopní problematike daní a poistných odvodov porozumieť a poznať základné daňové náležitosti.

Dane z príjmov tvoria dôležitú súčasť verejných rozpočtov. Cieľ vlády – daňové zisky maximalizovať je v rozpore s cieľom človeka, v ktorého záujme je daňovú povinnosť minimalizovať a zvýšiť svoj čistý príjem. Vysoké daňové aj odvodové zaťaženie spôsobuje, že často dochádza k rôznym daňovým únikom, k zneužitiu a obchádzaniu práva a k rôznej daňovej optimalizácii. Za účelom neplatiť vysoké sociálne a zdravotné odvody a znížiť daňový základ podnikatelia vymysleli tzv. švarcsystém, ktorý sa rozšíril z Českej republiky na Slovensko a do ostatných okolitých krajín. Táto téma je dnes už prediskutovaná a zhodnotená zo všetkých strán. Keďže dôsledkom tohto systému sú nižšie odvody a dane, ktoré výrazne vplyvajú na príjmy štátneho rozpočtu a doteraz nebolo nájdené správne riešenie, ktoré by švarcsystém eliminovalo, je táto téma stále aktuálna. Švarcsystém je nelegálnym daňovým únikom, pri ktorom sa daňovníci čiastočne vyhýbajú plateniu daní a odvodov a riadia sa heslom najlepšia daň je tá najnižšia.

1.2 Cieľ práce

Cieľom mojej práce je komparácia daňového zaťaženia dane z príjmov zo závislej činnosti a zo samostatnej činnosti spolu s odvodmi sociálneho a zdravotného poistenia, ktoré hradí zamestnanec, zamestnávateľ a samostatne zárobkovo činná osoba. Komparácia bude zahŕňať porovnanie danej problematiky v rámci Českej republiky, v rámci Slovenskej republiky a medzi štátmi navzájom a pre konkrétne prípady budú namodelované príklady zohľadňujúce rozdiely a podobnosti.

Čiastočným cieľom je pojednávanie o problematike nelegálneho zamestnávania, tzv. švarcsystému v rámci oboch krajín a zhodnotenie jeho dopadov na príjmy štátneho rozpočtu.

Na základe vyhodnotených rozdielov v odvodových povinnostiach s ohľadom na švarcsystém v rámci sledovaných krajín budú navrhnuté odporúčania, ktoré by mohli riešiť negatívne dopady danej problematiky.

2 Metodika

Táto bakalárska práca sa skladá z dvoch hlavných častí, t.j. z teoretickej a praktickej časti. Pri spracovávaní je využitá metóda deskripcie, analýzy a komparácie a modelovania.

V teoretickej časti budú popísané získané teoretické znalosti z odbornej literatúry, najmä z právnych predpisov o dani z príjmov, o sociálnom a zdravotnom poistení a zo zákonníka práce. Pre Českú aj Slovenskú republiku budú metódou deskripcie popísané základné pojmy týkajúce sa dane z príjmov ako predmet dane, základ dane, daňové zvýhodnenie, sadzba dane, daň z príjmu zo závislej činnosti, samostatnej činnosti. Analyzovaná bude možnosť využiť výdavky stanovené percentom z príjmu pre výpočet základu dane zo samostatnej činnosti. Ďalej budú analyzované povinné odvody sociálneho a zdravotného poistenia odvádzané zamestnancom, zamestnávateľom a samostatne zárobkovo činnou osobou. Popísaný bude postup výpočtu týchto odvodov a čistej mzdy zamestnancov i podnikateľov. Nakoniec bude popísaná problematika nelegálneho zamestnávania, tzv. švarcsystému, ktorá súvisí s rozdielom v zdaňovaní ekonomických subjektov. Druhá polovica teoretickej časti bude venovaná analýze a popisu zdaňovania príjmov zo závislej činnosti a z podnikania na Slovensku.

Praktická časť bude rozdelená do viacerých častí a prevažne bude využívať metódu komparácie a metódu modelovania. Na základe spracovaného literárneho prehľadu budú analyzované základné rozdiely a podobnosti v zdaňovaní daných ekonomických subjektov v rámci krajiny aj medzi štátmi. Na základe teoretických znalostí budú pomocou metódy modelovania zostavené príklady, na ktorých bude demonštrovaná komparatívna analýza miery zaťaženia daňových subjektov v Českej republike s ohľadom na tzv. švarcsystém, ďalej komparatívna analýza miery zaťaženia daňových subjektov na Slovensku s ohľadom na tzv. švarcsystém a následná komparácia daňovo-odvodového zaťaženia medzi krajinami. V rámci modelovania a pre účely komparácie bude v celej práci využívaný priemerný kurz za rok 2015 stanovený Českou národnou bankou na hodnotu 27,283 Kč/1 €. Modelované príklady budú vychádzať z rôznej výšky príjmov, aby zobrazovali skutočnosti ovplyvňujúce výpočet dane a odvodov. Modelácia bude vychádzať z týchto predpokladov:

- Vo všetkých príkladoch sa jedná o daňovníka, ktorý je slobodný a bezdetný a vypočítané modely zobrazujú mesačné hodnoty.
- Pre zdanenie príjmu zo závislej činnosti sa v modelových príkladoch vychádza z minimálnej mzdy v ČR. Keďže na Slovensku je zákonom stanovená minimálna mzda vyššia ako v Česku a hodnoty potrebné k výpočtu dane sa od minimálnej mzdy odvíjajú, je pre účely tohto príkladu vypočítavaná daň na Slovensku z príjmu, ktorý sa rovná výške celkových nákladov na zamestnanca v Česku zarábajúceho minimálnu mzdu 9 200 Kč. Takto stanovený nízky príjem zohľadňuje zákonom stanovené minimálne poistné odvody. Ďalej bude modelované zdanenie hrubého mesačného príjmu 35 000 Kč. Tento príjem u samostatne zárobkovo činných osôb bude zohľadňovať sku-

točné aj minimálne odvody na zdravotné a sociálne poistenie. Modelácia prebehne aj na extrémne vysokom hrubom mesačnom príjme 150 000 Kč, na ktorom bude vykonaná komparácia poistných odvodov z maximálnych vymeriavacích základov.

- Pre zistenie daňovo odvodového zaťaženia samostatne zárobkovo činnnej osoby sa vychádza z predpokladu, že sa jedná o osobu, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia a vykonáva sprievodcovskú činnosť.
- Vo všetkých prípadoch sú uplatnené paušálne výdavky na zistenie základu dane. Keďže sa jedná o živnosť neremeselnú, v ČR sú uplatnené paušálne výdavky vo výške 60 % a na Slovensku vo výške 40 %.
- Sociálne a zdravotné odvody pre slovenského živnostníka vychádzajú z predpokladu, že koeficient, ktorým sa upravuje vymeriavací základ pre poistné, sa v posledných rokoch nemenil a vo všetkých obdobiach bol nastavený na výšku 1,486.
- V prípade českého daňovníka – SZČO nie je do výpočtu poistného zahrnuté dobrovoľné nemocenské poistenie z toho dôvodu, že podľa Českej správy sociálneho zabezpečenia (ČSSZ) počet SZČO dobrovoľne účastných na nemocenskom poistení predstavoval v roku 2014 len 9,45 % z počtu SZČO, ktoré vykonávajú činnosť (Chod, 2015).

Daňové zaťaženie predstavuje rozsah, v akom sú odčerpávané finančné zdroje z výnosu daňového subjektu (Schultzová et al, 2015). Analýza a meranie daňovo-odvodového zaťaženia je porovnaná na základe týchto indikátorov:

- Celkové zaťaženie zárobku (čistý daňový klin), ktoré definuje Schultzová et al (2015) ako podiel zaplatenej dane spolu s odvodmi zamestnanca a zamestnávateľa na celkovej cene práce. Táto hodnota vyjadruje, aký objem finančných prostriedkov z celkových mzdových nákladov, ktoré vynaloží zamestnávateľ na svojho zamestnanca, tvoria dane a odvody.
- Cena práce resp. náklady práce zamestnávateľa zahŕňajú odmenu zamestnanca, mzdu, plat v hotovosti, príspevok zamestnávateľa na sociálne a zdravotné poistenie zamestnanca, náklady na odbornú prípravu a iné (Eurostat, 2015).
- Efektívna (skutočná) sadzba dane (ESD) je charakterizovaná ako podiel skutočnej daňovej povinnosti a hrubého príjmu. Výška ESD závisí od šírky a výšky daňového pásma a konštrukcie daňového základu (Zubal'ová, 2012). Na základe tohto indikátora je možné vytvoriť si objektívnejší pohľad na veľkosť daňového odvodu na rozdiel od nominálnej sadzby dane. Nominálna (zákonná) sadzba dane podľa Schultzovej et al (2015) neobsahuje postupy úprav daňového základu o odpočítateľné položky, nezdaniteľné časti základu dane atď. Nominálna sadzba neodzrkadľuje skutočné zaťaženie.

Analýzou modelov budú vymedzené závery zhodnotenia rozdielností a ich vplyvu na výber dane a odvodov u jednotlivca aj s ohľadom na štátny rozpočet. Na základe syntézy budú navrhnuté riešenia negatívnych dopadov spomínaného rozdielného zdanenia s ohľadom na tzv. švarcsystém.

3 Teoretická časť práce

V teoretickej časti práce bude podrobne popísaný systém zdanenia zamestnancov a samostatne zárobkovo činných osôb uplatňovaný v Českej a Slovenskej republike. Súčasne bude definovaná problematika nelegálneho zamestnávania, tzv. švarcsystému v oboch krajinách.

3.1 Zdanenie príjmu fyzických osôb v Českej republike

3.1.1 Predmet dane

Predmet dane vo všeobecnosti podmieňuje vznik zánik alebo zmenu daňovo – právneho vzťahu, pri ktorom vzniká určitá daňová povinnosť (Schultzová et al, 2015). **Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmov**, v platnom znení, ustanovuje predmet dane ako príjem, ktorý je rozdelený do piatich skupín na príjmy zo závislej činnosti, zo samostatnej činnosti, z kapitálového majetku, príjmy z nájmu a ostatné príjmy (§ 3 ZDP_{ČR}). Za príjem sa podľa § 3/2 ZDP_{ČR} považuje príjem peňažný, nepeňažný aj dosiahnutý zmenou.

3.1.2 Základ dane

Základ dane je suma, o ktorú príjmy presahujú výdavky preukázateľne vynaložené na ich dosiahnutie, zaistenie a udržanie v rámci zdaňovacieho obdobia, pokiaľ u príjmov podľa § 6 až § 10 ZDP_{ČR} nie je stanovené inak (§ 5 odst. 1 ZDP_{ČR}).

Základ dane tvorí u daňového poplatníka, ktorému plynie viac príjmov uvedených v § 6 až § 10 ZDP_{ČR} súbežne, súčet čiastkových základov dane (ČZD) zistených podľa jednotlivých druhov príjmov (§ 5 odst. 2 ZDP_{ČR}). Do základu dane sa podľa § 5 odst. 5 ZDP_{ČR} nezahŕňajú príjmy oslobodené od dane a príjmy, z ktorých sa daň vyberá zvláštnou sadzbou dane podľa § 36 ZDP_{ČR} zo samostatného ZD. Základ dane sa zníži o nezdaniteľnú časť základu dane a odčítateľné položky od základu dane.

3.1.3 Nezdaniteľná časť základu dane a odčítateľné položky

Nezdaniteľné časti môžu znížiť ZD zamestnancom v rámci ročného zúčtovania ale aj podnikateľom, ktorí podávajú daňové priznanie (Kučerová, 2015). Podľa § 15 ZDP_{ČR} sem radíme:

- bezúplatné plnenie, teda dar, ak je súčet hodnôt darov najmenej 2 % zo ZD alebo aspoň 1 000 Kč ale najviac 15 % zo ZD. Dar musí byť poskytnutý na verejnoprospešné účely, napríklad na vedu, školstvo či zdravotné služby;
- bezúplatné plnenie na zdravotnícke účely vo forme darovania krvi, ocenené sumou 2 000 Kč, alebo vo forme darovania orgánu, ocenené sumou 20 000 Kč;
- zaplatený úrok zo stavebného sporenia alebo z hypotečného úveru, ktorý bol poskytnutý na zabezpečenie bytových potrieb;
- daňovníkom zaplatený príspevok na penzijné poistenie, pripoistenie so štátnym príspevkom a doplňujúce penzijné sporenie. Jedná sa o čiastku

maximálne 12 000 Kč zo súčtu príspevkov. V rámci penzijného pripoistenia a doplnujúceho penzijného sporenia je súčet príspevkov najskôr znížený o 12 000 Kč;

- zaplatený členský príspevok členom odborovej organizácie najviac vo výške 1,5 % z príjmov podľa § 6 ZDP_{ČR}, ale najviac 3 000 Kč v zdaňovacom období;
- úhrada za skúšku overujúcu výsledok ďalšieho vzdelávania najviac 10 000 Kč.

Od základu dane je možné odpočítať aj vzniknutú daňovú stratu teda ak daňovníkove výdavky presiahli príjmy uvedené v § 7 a § 9 (§ 5 odst. 3 ZDP_{ČR}) najneskôr po dobu 5 zdaňovacích období od vzniku daňovej straty. Tiež je možné využiť odpočet na podporu výskumu, vývoja a odborného vzdelávania najneskôr v 3. období po období, kedy takto definované výdavky vznikli.

3.1.4 Sadzba dane

Po upravení základu dane sa vyrubí samotná daň, ktorej výšku určuje sadzba dane. Pre ČR je typická lineárna sadzba pre daň z príjmu, t.j. výška sadzby sa stanoví ako určitý pomer k ZD a je vždy rovnaká (Schultzová et al, 2015). Základná sadzba dane vychádza z § 16 ZDP_{ČR} a tvorí 15 % z upraveného ZD a zaokrúhľeného na celé sto koruny nadol. Solidárne zvýšenie dane sa riadi § 16a ZDP_{ČR} a počíta sa pri vysokých príjmoch ako rozdiel súčtu príjmov podľa § 6 a § 7 ZDP_{ČR} a 48-násobkom priemernej mzdy platnej pre daný rok, t.j. pre rok 2015 čiastka 1 277 328 Kč¹. Daň z tohto rozdielu činí 7 %.

3.1.5 Zľava na dani a daňové zvýhodnenie

Daňovník si môže po vypočítaní dane znížiť daňovú povinnosť zľavou na dani, podľa § 35ba ZDP_{ČR}, a daňovými zvýhodneniami podľa § 35c ZDP_{ČR}.

Základnú zľavu na poplatníka si môže uplatniť každý daňovník. Zľavu na manželku/manžela žijúceho s daňovníkom v spoločne hospodáriacej domácnosti nie je možné uplatniť pokiaľ druhý z manželov má vlastný príjem v zdaňovacom období vyšší ako 68 000 Kč (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015). Ak je manžel/manželka držiteľom preukazu ZTP/P zvyšuje sa hodnota zľavy na dvojnásobok. Daňovník – držiteľ preukazu ZTP/P si môže uplatniť zľavu vo výške 16 140 Kč (§ 35ba ZDP_{ČR}). Zľava za umiestnenie dieťaťa podľa § 35bb ZDP_{ČR} je rovná výške výdavkov daňovníka za umiestnenie vyživovaného dieťaťa v zariadení pre deti v predškolskom veku, pokiaľ neboli uplatnené tieto výdavky podľa § 24 ZDP_{ČR}. Na každé vyživované dieťa je možná zľava maximálne do výšky minimálnej mzdy. Novelou zákona z roku 2015 sa zúžila definícia predškolského zariadenia pre účel čerpania tejto zľavy. Od roku 2016 je možné uplatniť zľavu len za umiestnenie dieťaťa v materskej škôlke (Kohanová, 2016). Ďalšie zľavy je možné uplatniť za každý mesiac, na začiatku ktorého platili podmienky nároku na zľavu a to vo výške jednej dvanástiny.

¹ Priemerná mesačná mzda v národnom hospodárstve, ktorá slúži pre účely výpočtu, je 26 611 Kč na rok 2015 (VZP ČR, 2015)

Tab. 1 Prehľad zliav na dani pre daňovníka a ich výšky

Zľava	Ročná hodnota (Kč)	Mesačná hodnota (Kč)
Na poplatníka	24 840	2 070
Na manželku	24 840	-
Na invaliditu 1. a 2. Stupňa	2 520	210
Na invaliditu 3. stupňa	5 040	420
Pre držiteľa preukazu ZTP/P	16 140	1 345
Pre študenta	4 020	335
Za umiestnenie dieťaťa	9 200 ²	-

Zdroj: Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015, ZDP_{ČR}, v platnom znení

Daňové zvýhodnenie si môže poplatník uplatniť na vyživované deti s ním žijúce v spoločne hospodáriacej domácnosti (§ 35c ZDP_{ČR}). Ak je nárok na daňové zvýhodnenie vyšší ako daňová povinnosť, suma prevyšujúca túto povinnosť tvorí daňový bonus. Ten si môže uplatniť len daňovník, ktorý mal príjmy podľa § 6 až § 9 ZDP_{ČR} aspoň vo výške 6-násobku minimálnej mzdy, t.j. 55 200 Kč. Minimálny daňový bonus činí aspoň 100 Kč a maximálny bonus je 60 300 Kč. (§ 35c/3 ZDP_{ČR}).

V súčasnej dobe Poslanecká snemovňa prejednáva návrh zákona, na základe ktorého by sa mala hodnota daňového zvýhodnenia na druhé dieťa zvýšiť o 100 Kč mesačne a na tretie a každé ďalšie dieťa o 300 Kč mesačne. V roku 2016 by teda zvýhodnenie na druhé dieťa mohlo dosahovať až hodnotu 17 004 Kč, oproti pôvodnej hodnote 15 804 Kč z roku 2015. Na každé tretie a ďalšie dieťa by zvýhodnenie predstavovalo 20 604 Kč oproti pôvodným 17 004 Kč. Návrh zákona ale ponecháva čiastku maximálneho ročného daňového bonusu pre poplatníka. Teda ak by sa zákon schválil a rodina s viacerými deťmi by chcela uplatniť vyšší celkový bonus, pre potreby zvýhodnenia by si mala deti rozdeliť (Nešlaha, 2016).

Tab. 2 Prehľad daňového zvýhodnenia pre daňovníka platného pre rok 2015

Daňové zvýhodnenie	Ročná hodnota (Kč)	Mesačná hodnota (Kč)
Na 1. dieťa	13 404	1 117
Na 2. dieťa	15 804	1 317
Na 3. a každé ďalšie dieťa	17 004	1 417

Zdroj: Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015; ZDP_{ČR}, v platnom znení

3.1.6 Daň z príjmu zo závislej činnosti

Medzi príjmy zo závislej činnosti podľa § 6 ZDP_{ČR} sú zaradené:

- funkčné platy súvisiace s výkonom funkcie a odmeny za výkon funkcie;
- príjem za prácu člena družstva, spoločníka s.r.o. alebo komanditistu k.s.;

² Pre rok 2015 je minimálna mzda v Českej republike 9 200 Kč za mesiac (MPSV ČR, 2015).

- odmena člena orgánu PO alebo likvidátora.

Za nepeňažný príjem sa považuje napr. bezplatné poskytnutie auta/motorky na služobné aj skromné účely. Tento príjem tvorí 1% zo vstupnej ceny vozidla s DPH. Pokiaľ využíva zamestnanec viac vozidiel naraz, výpočet nepeňažného príjmu zahŕňa cenu najdrahšieho z vozidiel. Pokiaľ využíva vozidlá postupne, zahŕňa do príjmu vždy 1 % z každého vozidla.

Za príjem zo zamestnania sa nepovažujú najmä náhrady cestovných výdavkov do výšky umožnenej zákonníkom práce a hodnota osobných ochranných pracovných prostriedkov (§ 6odst. 7 ZDP_{ČR}).

Príjmy zo zamestnania oslobodené od dane podľa § 6 odst. 9 ZDP_{ČR} sú predovšetkým hodnota nepeňažného bezúplatného plnenia, ktoré je poskytnuté z FKSP do 2 000 Kč ročne. Ďalej 30 000 Kč ročne hradené zamestnávateľom ako príspevok na penzijné poistenie alebo pripoistenie so štátnym príspevkom.

Základ dane (resp. čiastkový základ dane) z príjmov zo zamestnania sa rovná súčtu peňažných a nepeňažných príjmov, ktoré sú navýšené o hodnotu sociálneho a zdravotného poistenia, ktoré odvádza zamestnávateľ, tzv. super hrubá mzda (§ 6 odst. 12 ZDP_{ČR}).

$$\text{ZD}(\S 6) = P_p + P_n + \text{SP}_{z\text{-tel'}}(25 \%) + \text{ZP}_{z\text{-tel'}}(9 \%)$$

kde: P_p – príjem peňažný

P_n – príjem nepeňažný

$\text{SP}_{z\text{-tel'}}$ – sociálne poistenie hradené zamestnávateľom

$\text{ZP}_{z\text{-tel'}}$ – zdravotné poistenie hradené zamestnávateľom

Spôsob zdanenia mzdy a daňový režim ovplyvňuje skutočnosť podpísania, resp. nepodpísania prehlásenia daňovníka. Toto prehlásenie môže zamestnanec u svojho zamestnávateľa podpísať do 30 dní od nástupu do zamestnania alebo najneskôr do 15.2. daného zdaňovacieho obdobia. Týka sa skutočností, na základe ktorých má daňovník nárok na priznanie zľavy na dani podľa § 35ba ZDP_{ČR} a daňového zvýhodnenia na deti podľa § 35c ZDP_{ČR} a že súčasne nevyužíva tieto zľavy a zvýhodnenia za rovnaké obdobie u iného zamestnávateľa (§ 38k ZDP_{ČR}).

Ptáčková Mísařová, Otavová (2015) uvádzajú, že ak daňovník podpísal prehlásenie, daň je platená vo forme zálohy na daň podľa § 38h ZDP_{ČR} bez ohľadu na typ pracovnej zmluvy a výšku príjmu a odvedená je záloha po uplatnení zľavy na dani a daňového zvýhodnenia. Ak daňovník nepodpísal prehlásenie, nemôžu byť uplatnené zľavy na dani ani daňové zvýhodnenia a je potrebné rozlíšiť typ pracovného pomeru a výšku príjmov poplatníka. Na základe tohto stanovíme o aký režim zdanenia sa jedná.

1. Príjem z DPČ, PP a DPP > 10 000 Kč – režim zdanenia zálohou na daň
2. Príjem z DPP ≤ 10 000 Kč – režim zdanenia zrážkovou daňou (15 %) podľa § 6/4 ZDP_{ČR}

Pre výpočet zálohy na daň sa postupuje podľa schémy:

Tab. 3 Schéma výpočtu zálohy na daň

Hrubá mzda/mesiac (peňažný + nepeňažný príjem)
+ Sociálne poistenie 25 % platené zamestnávateľom
+ Zdravotné poistenie 9 % platené zamestnávateľom
= Základ dane (Kč)
= Základ dane zaokrúhlený na 100 Kč nahor (§ 38h)
= Daň (15 % zo ZD) + Solidárne zvýšenie dane 7 % (§ 16a)
= Záloha na daň
- Mesačné zľavy na dani (§ 35ba)
Záloha na daň znížená o zľavy
- Mesačné daňové zvýhodnenie na vyživované deti (§ 35c)
= Skutočná záloha na daň / daňový bonus

Zdroj: Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015

Daňovník, ktorý v zdaňovacom období poberal mzdu od jedného zamestnávateľa – platcu alebo od viacerých ale postupne, a zároveň podpísal prehlásenie k dani a nemá povinnosť podávať daňové priznanie, má nárok na prevedenie ročného zúčtovania záloh a daňového zvýhodnenia u posledného zamestnávateľa najneskôr do 15.2. po uplynutí zdaňovacieho obdobia podľa § 38ch ZDP_{ČR}.

Tab. 4 Schéma ročného zúčtovania záloh na daň

Suma ročných príjmov zo zamestnania
+ suma ročných odvodov sociálneho a zdravotného poistenia hradeného zamestnávateľom
= Čiastkový základ dane (§ 6)
- Nezdaniiteľné čiastky (§ 15)
= Základ dane (Kč) zaokrúhlený na 100 Kč nadol
= Daň (15 % zo ZD) + Solidárne zvýšenie dane 7 % (§ 16a)
= Daň celkom
- Ročné zľavy na dani (§ 35ba)
= Daň po zľave
- Ročné zvýhodnenie na deti (§ 35c)
= Daň po odčítaní zvýhodnení/preplatok na dani
(+/- rozdiel na daňovom bonuse)
- suma strhnutých záloh na daň
= Preplatok na dani celkom

Zdroj: Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015

3.2 Daň z príjmu zo samostatnej činnosti v Českej republike

Príjmy zo samostatnej činnosti vymedzuje § 7 ZDP_{ČR} ako:

- príjmy z poľnohospodárskej výroby, lesného a vodného hospodárstva;
- príjmy zo živnostenského podnikania;
- príjmy z iného podnikania, ku ktorému je potrebné podnikateľské oprávnenie;
- podiel spoločníka v.o.s. a komplementára k.s. na zisku.

Za príjmy z podnikania sa nepovažujú náhrady cestovných výdavkov poskytované spoločníkovi verejnej obchodnej spoločnosti alebo komplementárovi komanditnej spoločnosti do výšky určenej zákonníkom práce (§ 7 odst. 10 ZDP_{ČR}).

Základ dane (resp. ČZD) tvoria príjmy z podnikania, vymedzené v zákone, znížené o výdavky vynaložené na dosiahnutie, zaistenie a udržanie týchto príjmov (§ 7 odst. 3 ZDP_{ČR}). Čiastkový základ dane môže byť väčší, menší či rovný nule., tzn. daňovníkovi môže vzniknúť daňová strata ak jeho výdavky presiahnu príjmy (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015). Výdavky daňového poplatníka môžu byť uplatnené rôznym spôsobom, ako:

- skutočné, teda preukázateľne vynaložené na dosiahnutie, zaistenie alebo udržanie príjmu. Daňovník ich preukazuje na základe daňovej evidencie (§ 7b ZDP_{ČR}) alebo vedeným účtovníctvom (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015);
- percento z jednotlivých druhov príjmov t.j. využitie paušálnych výdavkov. Tieto je možné uplatniť aj pri vedení účtovníctva (Brychta, et al, 2015).

Daňovník môže zmeniť spôsob uplatňovania výdavkov, pričom je povinný upraviť základ dane príslušným spôsobom podľa § 23 odst. 8 ZDP_{ČR}.

3.2.1 Výdavky stanovené percentom z dosiahnutého príjmu

Ak daňovník neuplatní výdavky dokázateľne vynaložené na dosiahnutie, zaistenie a udržanie príjmu, môže využiť výdavky stanovené percentom z dosiahnutého príjmu (paušálne výdavky). Výška percenta závisí od konkrétneho druhu príjmu (§ 7 odst. 7 ZDP_{ČR}). Paušál na výdavky sa okrem možnosti využitia pri činnostiach uvedených v § 7 ZDP_{ČR} dá využiť aj pri výpočte základu dane z príjmov z prenájmu majetku, ktorý nie je zaradený v obchodnom majetku podľa § 9 ZDP_{ČR} a tiež u príležitostnej činnosti súvisiacej s poľnohospodárstvom a lesným alebo vodným hospodárstvom (§ 10 ZDP_{ČR}). Naopak, nie je možné pracovať s paušálnymi výdavkami, ak u príjmov spoločníkov spoločnosti bez právnej subjektivity nie sú príjmy a výdavky spoločnosti rozdelené medzi vlastníkov rovnako alebo podľa spoluvlastníckych podielov (§ 12 ZDP_{ČR}).

Spôsob uplatnenia paušálnych výdavkov nesie so sebou rôzne výhody a nevýhody pre daňovníkov. Príčinou ich zavedenia bolo primárne zjednodušenie administratívy pre malých podnikateľov. Percentá výdavkov sa od ich zavedenia výrazne zvýšili, preto prešli na tento spôsob uplatňovania výdavkov aj podnikatelia s vysokými príjmami, ktorí tak ušetrili peniaze na daňových odvodoch. Štát tak prichádza o veľkú časť príjmov do štátneho rozpočtu. Paušálne výdavky sa stávajú nevýhodnými pre štát a tak dochádza k rôznym obmedzeniam (Kohoutová, 2015).

Výhody uplatňovania výdavkov percentom z príjmu

Medzi hlavné výhody paušálnych výdavkov patrí vysoké percento uznateľných výdavkov najmä u poľnohospodárskej činnosti a remeselných živností. Jednoduchosť tejto metódy je prívetivá k financiám podnikateľa, keďže zvládne dopočet pomerne rýchlo aj sám, bez využitia služieb daňového poradcu (Pilařová, 2009). Na uplatnenie výdavkov percentom z príjmu postačuje viesť iba záznamy o príjmoch a evidenciu pohľadávok vzniknutých v súvislosti so samostatnou činnosťou, z ktorej plynú príjmy (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015). Celková daňová a odvodová povinnosť daňovníka môže byť nižšia, ak sú jeho skutočné výdavky nižšie ako výška výdavkov uplatnených percentom z príjmu (Ipodnikatel.cz, 2014).

Nevýhody uplatňovania výdavkov percentom z príjmu

Za hlavnú nevýhodu sa v súčasnosti považuje nemožnosť využiť zľavu na dani na manželku, manžela ani daňové zvýhodnenie na deti, ak využívam paušálne výdavky a suma čiastkových základov dane nimi dopočítaná, t.j. podľa § 7a § 9 ZDP_{ČR}, je väčšia ako polovica celkového základu dane (§ 35ca ZDP_{ČR}). Ak podnikateľ vykonáva rôzne druhy samostatnej činnosti, musí dodržiavať rovnaký spôsob uplatňovania výdavkov pri všetkých svojich činnostiach v rámci § 7 ZDP_{ČR}. Teda nie je možné pre poľnohospodársku výrobu využiť výdavky percentom z príjmu a súčasne pre inú samostatnú činnosť počítat so skutočnými výdavkami. Táto skutočnosť ale neovplyvňuje využívanie paušálnych výdavkov v § 7 a skutočných v § 9 a naopak (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015). Pokiaľ daňovník uskutoční zmeny a začne uplatňovať výdavky percentom z príjmu, nie je možné v jednom zdaňovacom období výdavky spätne meniť (§ 7 odst. 7 ZDP_{ČR}). Teda ak by boli v daňovom priznaní uplatnené paušálne výdavky a podnikateľ by následne zistil, že nižší ZD by dosiahol skutočnými výdavkami, nemôže sa k nim dodatočne vrátiť. Po dobu využívania paušálnych výdavkov nie je možné prerušiť odpisovanie majetku. To znamená, že ak by sa daňovník vrátil ku skutočným výdavkom, musí pokračovať v odpisovaní aj so započítaním doby uplatnenia výdavkov percentom. Navyše nie je možné využiť paušálne výdavky na dopravu, pretože tie sú viazané na skutočné výdavky (Pilařová, 2009). Jednoduchosť vedenia evidencie a pokles administratívnej záťaže, sa ale netýka platcov DPH. Povinnosť platcu DPH v prípade, že chce uplatniť nárok na odpočet dane na vstupe, je evidencia daňových dokladov (Pilařová, 2009)

3.2.2 Vývoj sadzieb a obmedzení výdavkov percentom z príjmu

Už od roku 1993 umožňuje český zákon o daniach z príjmu uplatňovať namiesto preukázateľne vynaložených výdavkov na zaistenie príjmu výdavky stanovené percentom z dosiahnutého príjmu, teda paušálne výdavky. Od ich zavedenia až do roku 2005 bolo možné využiť 50 % výdavky na poľnohospodársku výrobu aj takú výrobu, ktorá nebola dosahovaná podnikateľom, 30 % na príjem z priemyselného alebo duševného vlastníctva, 25 % zo živností a iného podnikania a 20 % na príjem z prenájmu, ktorý nie je podnikaním (Vychopeň, 2015).

Paušálne výdavky majú nezanedbateľný význam pre malých podnikateľov, pretože im znižuje administratívne náklady. V daňovej politike vplyvajú na národohospodárske zásady, lebo zjednodušujú správu daní, ktorá by mala byť spravodlivá, jednotná, lacná a organizačne jednoduchá, aby podporovala systém štátnej správy. Využívanie paušálnych výdavkov uľahčuje okrem iného aj kontrolným orgánom štátu daňovú kontrolu, lebo nie je potrebné dokazovať skutočnú výšku výdavkov a s ňou spojené konfrontácie. Stačí, aby správca dane overil správnosť výpočtu. No aj tak v roku 2005 stále väčšia časť podnikateľov využívala skutočné výdavky, pretože nízke percento paušálnych výdavkov nepredstavovalo motiváciu pre podnikateľov prejsť na výdavky percentom z príjmu. Ich zvýšením MF ČR očakávalo, že ďalších takmer 200 000 daňovníkov bude využívať túto možnosť uplatňovania výdavkov (Taranda, 2005).

V roku 2006 boli sadzby pre paušálne výdavky navýšené v niektorých prípadoch o viac ako polovicu. Poľnohospodárski výrobcovia, podnikatelia aj nepodnikatelia si mohli od tohto roku uplatniť až 80% zo svojich príjmov ako výdavkov, na remeselné živnosti sa uplatňovali 60 % výdavky na neremeselné živnosti 50 %, iné podnikanie využívalo 40 % a na prenájom, ktorý nie je podnikaním sa dali využiť 30 % výdavky. Až do konca roku 2007 boli v týchto výdavkoch zahrnuté všetky tie, ktoré daňovník vynaložil na dosiahnutie príjmu okrem sociálneho a zdravotného poistenia. Tieto odvody si mohol daňovník uplatniť v skutočnej výške navyše. Od roku 2008 už odvody na SP a ZP neboli viac daňovo uznateľným výdavkom, a tak už sa nemohli pripočítavať skutočné odvody k paušálnym výdavkom (Vychopeň, 2015). Zmeny a zvyšovanie percenta uznateľných výdavkov z dosiahnutých príjmov pokračovali aj v ďalšom roku.

Ako môžeme vidieť v tabuľke v roku 2009 sa zvýšili uznateľné výdavky z príjmu z remeselnej živnosti na úroveň 80 % ako príjmy z poľnohospodárskej výroby a ostatné sadzby sa zjednotili na 60 %. Toto navýšenie súviselo s ekonomickou krízou (Schvábová, 2014). Táto pozitívna zmena priniesla so sebou daňovú úsporu pre SZČO v rádoch tisícov, nielen na dani z príjmov ale aj na poistnom na sociálne a zdravotné poistenie. Navýšené paušály boli dostatočné aj v rámci celosvetového zrovnania a zlepšili podnikateľské podmienky. Práve jednoduchá a prehľadná legislatíva a nízke dane podporovali v ČR ekonomický rozvoj a podnikateľského ducha (Gola, 2009). V roku 2011 sa zaviedli aj paušálne výdavky na príjem z prenájmu majetku zahrnutého do obchodného majetku a zjednotila sa sadzba výdavkov uplatňovaných percentom z príjmu zdaňovaného podľa § 7 a § 9 ZDP_{ČR} (Schvábová, 2014).

Rok 2013 so sebou priniesol najvýraznejšie zmeny vo využívaní paušálnych výdavkov. Tieto zmeny súviseli so snahou vlády Petra Nečase presadiť úsporné opatrenia na udržanie schodku štátneho rozpočtu pod hranicou 3 % hrubého domáceho produktu. Opatrenia na príjmovej strane štátneho rozpočtu zahŕňali aj obmedzenie paušálnych výdavkov (Vlada.cz, 2012). Toto obmedzenie sa týkalo zavedenia maximálnej hranice uznateľných výdavkov a to u autorských príjmov a príjmov z inej samostatnej zárobkovej činnosti, na ktoré bola možnosť uplatniť

40 % výdavky, najviac však 800 000 Kč. A tiež u príjmov z prenájmu majetku zdaňovaného § 7 a § 9 ZDP_{ČR}, bola stanovená horná hranica výdavkov na 600 000 Kč.

Tab. 5 Vývoj sadzieb paušálnych výdavkov

Druh príjmu/rok	2009	2010-2012	2013-2014		2015	
	%	%	%	Max (Kč)	%	Max (Kč)
Poľnohospodárska výroba, lesné a vodné hospodárstvo	80	80	80	-	80	1 600 000
Remeselná živnostenská činnosť	80	80	80	-	80	1 600 000
Neremeselná živnostenská činnosť	60	60	60	-	60	1 200 000
Autorské príjmy a pod.	60	40	40	800 000	40	800 000
Iná samostatná činnosť	60	40	40	800 000	40	800 000
Nájom majetku, ktorý nie je zahrnutý v obchodnom majetku (§ 9 ZDP _{ČR})	30	30	30	600 000	30	600 000
Nájom majetku, ktorý je zahrnutý v obchodnom majetku (§ 7 ZDP _{ČR})	-	Od r. 2011 30%	30	600 000	30	600 000

Zdroj: Ucetnikavarna.cz, 2016

Ďalšie výrazné obmedzenie, ktoré zasiahlo podnikateľov a tvorí pre nich nevýhodu aj dnes, je nemožnosť uplatniť si zľavu na manželku a daňové zvýhodnenie na deti, ak viac ako 50 % celkového ZD daňovníka tvoria príjmy, na ktoré boli využité paušálne výdavky (ZDP_{ČR}). K tomuto obmedzeniu sa pristúpilo práve preto, že podnikatelia, ktorí nemali vysoké príjmy a využili paušálne výdaje aj zľavu na manželku či zvýhodnenie na deti často dosiahli nulovú daňovú povinnosť alebo získali daňový bonus. V roku 2012 sa do štátneho rozpočtu vybralo na dani z príjmov od SZČO len 1,7 mld Kč, na rozdiel od inkasa dane od zamestnancov, ktoré tvorilo o 80 mld Kč viac (Montyrich, 2014).

Napriek vyjadreniam MF ČR, že paušálne výdavky sú príliš vysoké a ďaleko prekračujú skutočné náklady, tak ani v roku 2015 nedošlo k obmedzeniu ich výšky. Došlo iba k limitácii najvyššej možnej uplatniteľnej čiastky na výdavky u remeselnej živnosti a poľnohospodárskej výroby na 1 600 000 Kč a maximálny možný výdavok na neremeselnú živnosť bude dosahovať 1 200 000 Kč. Zavedenie maximálnej hranice uplatnenia výdavkov % z príjmu znevýhodňuje podnikateľov s vysokými ročnými ziskami. Z hľadiska štátneho rozpočtu však práve vďaka týmto daňovým poplatníkom plynú do rozpočtu vyššie príjmy, ktoré je možné neskôr využiť na zabezpečenie verejných statkov. (Vychopeň, 2015)

3.2.3 Švarcsystém v Českej republike

Tento systém je pomenovaný po Miroslavovi Švarcovi – podnikateľovi, ktorý ho ako prvý začal systémovo využívať v 90. rokoch 20. storočia. z hľadiska pracovného práva sa jedná o nelegálne zamestnávanie vo forme zastretia pracovnoprávneho vzťahu inou zmluvou. K zastrenému výkonu práce dochádza v prípade, ak je dodávateľom diela fyzická osoba, ktorá vlastní živnostenský list (MPSV ČR, 2012).

Živnosť predstavuje, podľa § 2 **zákona č.455/1991 Sb., o živnostenskom podnikaní**, v platnom znení, sústavnú činnosť vykonávanú samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť a za účelom dosiahnutia zisku. Kedy sa jedná o závislú prácu, môžeme určiť **podľa zákona č. 262/2006 Sb. zákoník práce**. Výkon závislej práce v pracovnoprávnom vzťahu vychádza zo 4 znakov:

- práca, v ktorej je zjavný vzťah nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, t.j. výkon práce sa uskutočňuje na primárnu ekonomickú aj právnu zodpovednosť zamestnávateľa;
- v mene zamestnávateľa;
- podľa pokynov zamestnávateľa;
- osobný, a inou FO nezastupiteľný výkon práce, uskutočňovaný na pracovisku zamestnávateľom stanoveným, ktorú vykonáva fyzická osoba pre inú FO alebo PO (Neščáková, 2014)

Nelegálna práca je definovaná podľa § 5 **zákona č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti** ako výkon závislej práce vykonávanej fyzickou osobou mimo pracovnoprávneho vzťahu. Nejedná sa len o švarcsystém, ale aj o zamestnávanie cudzincov bez povolenia k pobytu alebo zamestnaniu (MPSV ČR, 2012).

Systém je založený na využití rozdielného zdanenia závislej činnosti vykonávanej zamestnancom a zdanenia samostatnej živnostenskej činnosti. Vysoké náklady práce u závislej činnosti spôsobujú rozmáhanie sivej ekonomiky, ktorá spočíva v uzavretí obchodnoprávneho vzťahu namiesto zjednania zamestnaneckého pomeru pracovnou zmluvou (Otavová, 2013).

Pre zamestnávateľa je výhodné za danú pracovnú činnosť zaplatiť zamestnancovi – SZČO faktúrou ako vyplatením mzdy. Je to z toho dôvodu, že nie je povinný odvieť za zamestnanca 25 % na SP a 9 % na ZP z jeho hrubej mzdy. Keďže sa jedná o výkon závislej práce, zamestnávateľ nie je povinný preplácať živnostníkovi dovolenku ani od štvrtého dňa pracovnej neschopnosti po dobu dvoch týždňov ochorenia platiť náhradu mzdy a nemusí ani poskytovať živnostníkovi pracovné pomôcky (Gola, 2014). Otavová (2010) tvrdí, že napriek tomu, že sa jedná o nelegálny spôsob zamestnávania, je švarcsystém veľmi rozšírený, využívaný a v niektorých prípadoch aj tolerovaný. Výhody švarcsystému podľa nej primárne vychádzajú z rozdielných podmienok pre platenie poistných odvodov a daní. Zamestnancovi sa poistné odvody vypočítavajú z hrubej mzdy, zatiaľ čo živnostníkovi je stanovený vymeriavací základ len polovica z rozdielu medzi príjmami a výdavkami.

Čo pre zamestnávateľa predstavuje veľkú výhodu je naopak pre jeho zamestnanca – živnostníka nevýhodou. Zamestnanec – SZČO nie je chránený zákonníkom práce, nemá teda napríklad nárok na platenú dovolenku, v prípade výpovede nemá

nárok na žiadne odstupné a nemá nárok ani na nemocenské dávky, pokiaľ si sám neplatí nemocenské poistenie. Ďalšou nevýhodou je pre „zamestnanca“ nárast administratívnych činností, kedy musí viesť daňovú evidenciu a podávať daňové priznanie a musí platiť aspoň minimálne zálohy na sociálne a zdravotné poistenie. Samozrejmosťou je riziko odhalenia a následného postihu (Otavová, 2013).

Predsa ale nesie švarcsystém so sebou výhodu aj pre živnostníka, ktorý môže ušetriť na daňovom odvode. Ak by zdanil super hrubú mzdu ako zamestnanec a odviedol by všetky povinné odvody, jeho čistá mzda by bola nižšia ako keby využil paušálne výdavky, najčastejšie vo výške 60 %, na vyfakturovaný príjem. Zároveň aj jeho vymeriavací základ pre SP a ZP je menší ako 100 % hrubej mzdy (Hovorka, 2015).

Neščáková (2014) tvrdí, že na to aby zamestnávateľovi nebolo klasifikované nelegálne zamestnávanie, je potrebné, vyvarovať sa určitých náležitostí ustanovených v zmluvách o spolupráci s osobami, ktoré pre neho pracujú ako SZČO. V zmluve by sa nemali vyskytovať ustanovenia ako:

- zodpovednosť SZČO, ktorá je naviazaná na výšku 4,5-násobku mzdy;
- výkon činnosti je obmedzený len na pracovisko zadávateľa;
- doba neurčitá, mzda alebo odmena za prácu.

Neodporúča sa ani viesť osobnú zložku SZČO medzi personálnymi zložkami zamestnancov. Ďalej nefakturovať pravidelné opakujúce sa mesačné paušály, ale je potrebné vo faktúre odzrkadliť cenu od dodaného množstva a kvality.

Podľa **rozsudku Ústavného soudu ze dne 6. prosince 2001, sp. zn. III. ÚS 410/01** nie je rozhodujúcim text zmluvy, ktorá je uzavretá na výkon danej činnosti, ale skutočný obsah činnosti. Jednalo sa o prípad, kedy navrhovateľka uzavrela s pracovníkmi „zmluvy o vytvorení umeleckých diel a speakrovských výkonov“ v zmysle autorského zákona. Činnosť ale vykazovala znaky závislej činnosti. Zistilo sa, že pracovníci sa zaviazali vytvárať umelecké diela podľa časových dispozícií navrhovateľky, súčasne bola v zmluvách stanovená dvojmesačná výpovedná doba. Odmeny za prácu boli stanovené hodinovou sadzbou a vyplácané súhrnne za predchádzajúci mesiac. Judikatura hovorí, že pojem „závislá činnosť“ využívaný v zákone o daniach z príjmu sa nezhoduje s pracovnoprávnym pojmom „závislá práca“, teda nájom pracovnej sily za odmenu. Ústavný súd tvrdí, že za rozhodujúce sa považuje posúdenie či činnosť nesie znaky závislej činnosti, nie to, akou právnou skutočnosťou bola činnosť založená. Z odôvodnenia rozsudku vyplýva, že vykonávaná činnosť na základe predmetných zmlúv mala znaky závislej činnosti (Burda, 2011)

Pokiaľ zamestnávateľ uprednostní prácu na živnostenský list, musí sa uistiť či je takýto vzťah legálny. Za legálny vzťah sa považuje napríklad situácia, kedy zamestnávateľ potrebuje zaistiť pre prevádzku nevyhnutné ale nie kľúčové činnosti, tzv. outsourcing. Jedná sa napríklad o správu informačných technológií, upratovacie služby, účtovné služby a iné. Ďalšou legálnou možnosťou je, keď sa firma rozhodne po získaní zákazky pre subdodávku treťou osobou, pretože nie je aktuálne schopná so svojimi personálnymi zdrojmi zabezpečiť túto zákazku (Otavová, 2010).

Využitie tohto systému bolo zakázané v § 13 zákona č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti. Neskôr vznikom nového zákonníku práce sa tento paragraf zrušil, ale švarcsystém sa stále považoval za spôsob daňového úniku. Novelou zákonníka práce, ktorá nadobudla účinnosť 1.1.2012 je tento spôsob zamestnávania znovu výslovne zakázaný (Kandlerová, 2013). Za porušenie môže Štátny úrad inšpekcie práce udeliť pokutu zamestnávateľovi vo výške 50 000 Kč až 10 miliónov Kč (Hájek, 2014). Legalizáciu švarcsystému zvažoval bývalý minister práce a sociálnych vecí Petr Nečas v roku 2009 pre všetkých, ako dočasné protikrizové opatrenie po dobu dvoch rokov. Výhodu povolenia tohto systému videl v tom, že by sa firmám znížili náklady a ochotnejšie by zamestnávali ľudí (MPSV ČR, 2009). Strnadová (2014) tvrdí, že povolenie vykonávať závislú prácu mimo pracovnoprávny vzťah by malo nepriaznivé dôsledky v oblasti pracovného práva, kedy by zamestnávateľia prepustili všetkých zamestnancov a opätovne ich najali ako SZČO, pretože žiadny zamestnávateľ nebude dobrovoľne platiť niečo, čo nemusí. Najvýraznejšie by sa prejavili ale dôsledky vo verejných rozpočtoch, ktoré by nárazovo utrážili prepád. Povolenie švarcsystému by negatívne vplývalo aj na nízkopříjmových zamestnancov, ktorí by ako SZČO museli odvádzať aspoň minimálne zálohy na poistné a ich čistý zárobok by sa ešte viac znížil.

Ďalej by sa podľa Strnadovej (2014) mali vyrovnat' rozdiely v základe dane a vymeriavacích základov u podnikateľov a zamestnancov a výška paušálnych výdavkov by sa mala výrazne obmedziť, aby sa blížili skutočnosti. Otavová (2010) tvrdí, že by bolo vhodné, aby sa odstraňovali nerovnosti v rozdielnych podmienkach pre platenie poistného veľmi zľahka. Je to z toho dôvodu, aby nedochádzalo k nezamestnanosti živnostníkov a aby sa tak nezvýšili výdavky štátu na podporu v nezamestnanosti.

3.3 Povinné odvody sociálneho a zdravotného poistenia

3.3.1 Poistné na sociálne zabezpečenie

Sociálne zabezpečenie je ovplyvňované sociálnou politikou štátu a štát ho využíva na riešenie negatívnych sociálnych udalostí, rizík a garancií sociálnych istôt (Peková, 2011). Sociálne poistenie sa riadi **zákonom č. 589/1992 Sb., o poistnom na sociálnom zabezpečení a príspevku na štátnu politiku zamestnanosti**, v platnom znení. Ptáčková Mísařová, Otavová (2015) uvádzajú podmienku účasti v systéme, ktorou je zdaniteľný príjem a vymedzuje, čo zahŕňa poistné na sociálne zabezpečenie:

- poistné na penzijné poistenie;
- príspevok na štátnu politiku zamestnanosti;
- poistné na nemocenské poistenie.

Podľa § 3 ZPSZ má povinnosť platiť SP zamestnanec, zamestnávateľ, SZČO, dobrovoľný účastník poistenia a zahraničný zamestnanec. V rámci tejto práce sa zameriame podrobnejšie na prvé tri skupiny poplatníkov, t.j. zamestnanci, ich zamestnávateľia a SZČO.

Zamestnanci a ich zamestnávateľa

Vymeriavací základ zamestnanca tvorí súčet príjmov, peňažných aj nepeňažných, ktoré sú predmetom dane a súčasne nie sú od dane oslobodené a príjmy zúčtované zamestnávateľom. Do základu sa nezahŕňajú náhrady škody, odstupné, jednorazová sociálna výpomoc či plnenie, poskytnuté starobnému a invalidnému dôchodcovi (§ 5 ZPSP). Súčet všetkých vymeriavacích základov zamestnanca nesmie v rámci jedného roku presiahnuť 48-násobok priemernej mzdy, t.j. 1 277 328 Kč ročne. Po jej presiahnutí u jedného zamestnávateľa po zostatok roka neplatí SP, u viacerých zamestnávateľov sa považuje odvod SP za preplatok (§ 15a ZPSP). Pre zamestnávateľa základ poistného predstavuje sumu vymeriavacích základov všetkých jeho zamestnancov (§ 5a ZPSP). Zamestnávateľ je povinný podľa § 8 ZPSP odviesť poistné, ktoré má platiť zamestnanec. Základ poistného sa stanoví za kalendárny mesiac (§ 6 ZPSP).

Sadzba poistného na sociálne zabezpečenie je odlišná pre zamestnanca a zamestnávateľa a líši sa aj podľa účasti zamestnanca na dôchodkovom sporení.

Tab. 6 Prehľad sadzieb sociálneho poistenia zamestnanca a zamestnávateľa

Účastník	Účasť na dôchodkovom sporení (%)	Nemocenské poistenie (%)	Dôchodkové poistenie (%)	Štátna politika zamestnanosti (%)
Zamestnanec	áno	-	3,5	-
	nie	-	6,5	-
Zamestnávateľ	-	2,3	21,5	1,2

Zdroj: Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015; ZPSP, v platnom znení

Pre prácu konanú mimo pracovný pomer platí, že SP nie je odvádzané z DPP, pokiaľ je príjem $\leq 10\,000$ Kč za mesiac ani z DPČ pokiaľ je príjem z tejto zmluvy $< 2\,500$ Kč za mesiac a zo zamestnania malého rozsahu, vykonávaného v ČR so zjednanou sumou $< 2\,500$ Kč (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015).

Osoba samostatne zárobkovo činná

Základom pre poistné na dôchodkové poistenie a štátnu politiku zamestnanosti je pre SZČO suma, ktorú si sám určí, ale táto suma nesmie byť menšia ako 50 % ČZD zisteného podľa § 7 ZDP_{ČR} (§ 5b ZPSP). Pre problematiku SP je potrebné rozlišovať či SZČO vykonáva činnosť hlavnú alebo vedľajšiu. Samostatná zárobková činnosť sa považuje za vedľajšiu ak SZČO počas mesiaca bola zamestnaná, vykonávala vojenskú službu, mala nárok na invalidný alebo starobný dôchodok a mala nárok na nemocenské alebo peňažnú pomoc v materstve (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015).

Pre hlavnú činnosť platí minimálna hranica vymeriavacieho základu 25 % priemernej mzdy za mesiac, t.j. 79 836 Kč za rok (§ 14/6 ZPSP). Maximálny základ poistného je vo výške 48-násobku priemernej mzdy (§ 15a ZPSP).

Pre vedľajšiu zárobkovú činnosť tvorí minimálny základ poistného 10 % priemernej mzdy za mesiac, t.j. 31 944 Kč ročne (§ 14/6 ZPSP). Horná hranica je rovnaká ako pre hlavnú činnosť. Pokiaľ presiahne osoba, ktorá podniká a súčasne je zamestnaná základ poistného maximálnu hranicu vzniká preplatok. Pokiaľ je ČZD podľa § 7 ZDP_{ČR} ročne menší ako 2,4-násobok priemernej mzdy, teda 63 865 Kč pre rok 2015, dôchodkové poistenie sa neplatí (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015)

SZČO je povinná platiť zálohy na sociálne poistenie za celé kalendárne mesiace. Najnižšia mesačná záloha sa vypočíta percentuálnou sadzbou z 1/12 minimálneho vymeriavacieho základu (§ 14 SZSP). Pre SZČO ako hlavnú podnikateľskú činnosť je minimálna záloha 1 943 Kč a pre vedľajšiu činnosť je to hodnota 778 Kč.

Platby poistného na dôchodkové poistenie a štátnu politiku zamestnanosti sú povinné na rozdiel od nemocenského poistenia, ktorému bola v roku 2014 so zmenou zákona povinnosť zrušená a od roku 2015 je toto poistenie dobrovoľné. Sadzby povinného poistného tvoria 29,2 %, ak je SZČO účastníka II. piliera 26,2 %. Podrobne sú uvedené v tabuľke:

Prehľad sadzieb sociálneho poistenia pre SZČO

Účastník	Účasť na dôchodkovom sporení (%)	Nemocenské poistenie (%)	Dôchodkové poistenie (%)	Štátna politika zamestnanosti (%)
SZČO	áno	2,3	25,0	1,2
	nie	2,3	28,0	1,2

Zdroj: Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015; ZPSP, v platnom znení

V roku 2016 na základe zákona č. 376/2015 Zb., o ukončení dôchodového sporení sa II. pilier ruší a od 1. 1. 2016 je ukončené platenie poistného na dôchodkové sporenie (MF ČR, 2016). V súvislosti s touto zmenou sa v roku 2016 neprihliada pri stanovení percentuálnej sadzby na účasť v systéme dôchodkového sporenia. Platná sadzba pre zamestnanca je 6,5 % a pre SZČO 29,2 %.

V nadväznosti na ukončenie dôchodkového sporenia sa novelou zákona od roku 2017 zvýši nezdaniteľná časť ZD na 24 000 Kč pre FO, ktoré si sporia na dôchodok alebo prispievajú na súkromné životné poistenie. Tiež sa zvýši hodnota maximálneho oslobodeného príjmu na 50 000 Kč, ktorý dostáva zamestnanec od zamestnávateľa vo forme príspevku na penzijné pripoistenie, dôchodkové poistenie alebo súkromné životné poistenie (Nešleha, 2016).

3.3.2 Verejné zdravotné poistenie

Verejné zdravotné poistenie je druh zákonného poistenia. Vychádza z dvoch právnych predpisov, ktorými sú **zákon č. 48/1997 Sb., o verejnom zdravotníom pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů**, v platnom znení

a zákon č. 592/1992 Sb., o poistnom na všeobecné zdravotní pojištění, v platnom znení (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015).

Zdravotné poistenie slúži na úhradu základnej zdravotnej starostlivosti. Povinnosť platiť zdravotné poistenie majú všetci zamestnanci, SZČO a osoby bez zdaniteľných príjmov. Štát platí napríklad za deti, študentov, matku na materskej alebo rodičovskej dovolenke a i. (Penize.cz,2016).

Zdravotné poistenie sa viaže na minimálnu mzdu, ktorá sa vždy k 1. januáru mení. Priemerná mzda pre účely ZP predstavuje súčin všeobecného vymeriavacieho základu pre účely dôchodkového poistenia za kalendárny rok dva roky spätne a stanoveného koeficientu (Daňek, 2015).

Vymeriavací základ zamestnanca je suma jeho príjmov zo závislej činnosti okrem príjmov od dane oslobodených. Minimálny základ pre poistné je minimálna mesačná mzda, t.j. 9 200 Kč (§ 3 ZVZP). Výška poistného predstavuje 13,5 %, z toho 4,5 % platí zamestnanec zo svojho príjmu a 9 % zaňho dopláca zamestnávateľ, ktorý toto poistenie aj odvádza (Penize.cz, 2016).

Vymeriavacím základom pre SZČO od roku 2006 je 50 % príjmov zo samostatnej činnosti znížených o výdavky vynaložené na ich dosiahnutie, zaisťovanie a udržanie. Minimálny mesačný základ tvorí 50 % priemernej mzdy, teda 13 305,5 Kč. Najmenšia výška zálohy sa vypočíta z minimálneho základu sadzbou 13,5 % (Daňek, 2015).

Platba zdravotného poistenia u dohôd o prácach konaných mimo pracovný pomer platia rovnaké podmienky ako pre odvody na sociálne poistenie. Poistné sa neodvádza ak je osoba zamestnaná na DPP s príjmom menším alebo rovným ako 10 000 Kč a DPČ s príjmom menším ako 2 500 Kč (Ptáčková Mísařová, Otavová, 2015)

3.4 Zdanenie príjmov fyzických osôb na Slovensku

3.4.1 Predmet dane

Príjmy fyzickej osoby delíme na štyri skupiny, ktoré majú niektoré znaky spoločné, ale vyznačujú sa určitými špecifikami (Schultzová et al, 2015). Jedná sa o príjmy vymedzené v § 3 odst. 1 ZDP_{SR} takto:

- Príjmy zo závislej činnosti (§ 5 ZDP_{SR})
- Príjmy z podnikania, z inej samostatnej zárobkovej činnosti, príjmy za prenájom, za použitie diela a umeleckého výkonu (§ 6 ZDP_{SR})
- Príjmy z kapitálového majetku (§ 7 ZDP_{SR})
- Ostatné príjmy (§ 8 ZDP_{SR})

Zdaniteľný je príjem peňažný aj nepeňažný. V § 3/2 ZDP_{SR} sú vymedzené príjmy, ktoré sa nepovažujú za predmet dane. Príjmy od dane oslobodené určuje § 9 ZDP_{SR}.

3.4.2 Základ dane

Základ dane, stanovený v § 4 ZDP_{SR}, sa vypočíta ako súčet čiastkových základov z príjmu podľa § 5 a § 6 odst. 1 a 2, ktoré sa znížia o nezdanieľnú časť základu da-

ne a príjmy podľa § 6 odst. 3 a 4, § 7 a § 8. Do základu dane sa nezapočítavajú príjmy, ktoré sú zdanené zrážkovou daňou podľa § 43/6 ZDP_{SR}.

Základ dane resp. čiastkový základ dane podľa § 6 odst. 1 a 2 ZDP_{SR} sa znižuje o daňovú stratu podľa § 30 ZDP_{SR} a to rovnomerne po dobu 4 zdaňovacích období, ktoré nasledujú za sebou.

3.4.3 Nezdaniteľná časť základu dane

Základ dane z príjmov zo závislej činnosti, z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti sa znižuje aj o nezdaniteľné časti základu dane upravené v § 11 ZDP_{SR}. Radí sa sem nezdaniteľná časť ZD na daňovníka, na manžela resp. manželku, tieto sa od roku 2004 odvíjajú od platného životného minima³, ďalej príspevok na doplnkové dôchodkové sporenie a dobrovoľný príspevok na starobné dôchodkové sporenie (Schultzová et al, 2015).

Základná odpočítateľná položka na daňovníka upravená v § 11 odst. 2 ZDP_{SR} predstavuje 19,2-násobok PŽM ročne, tzn. 3 803,33€ ak je základ dane daňovníka menší ako 100-násobok mesačného PŽM, teda 19 809€. Ak je ZD vyšší ako táto hranica, uplatňuje sa krátená odpočítateľná položka na daňovníka a to vo výške rozdielu 44,2-násobku PŽM a $\frac{1}{4}$ ZD.

Odpočítateľná položka sa dá uplatniť aj na manželku resp. manžela, žijúcu v spoločne hospodáriacej domácnosti. Odvíja sa od ZD daňovníka a od vlastného príjmu manželky resp. manžela (Juračková, 2015).

- Ak je ZD daňovníka nižší alebo rovný 35 022,31€, teda 176,8-násobok PŽM, nezdaniteľná časť na druhého z manželov je rovná nezdaniteľnej časti ZD na daňovníka, tzn. 3 803,33 €. Ak má manželka, resp. manžel svoj vlastný príjem, ktorý je menší ako 3 803,33 € ročne, základná hodnota nezdaniteľnej časti sa o tento príjem zníži.
- Ak ale ZD daňovníka presahuje 176,8-násobok PŽM a manželka resp. manžel nemá vlastný príjem, nezdaniteľná časť na druhého z manželov sa vypočíta ako rozdiel hodnoty 12 558,906, tzn. 63,4-násobku PŽM a $\frac{1}{4}$ ZD daňovníka. Ak má druhý z manželov vlastný príjem, z takto vypočítanej nezdaniteľnej časti odpočítam vlastný príjem manželky resp. manžela (§ 11 odst. 3 ZDP_{SR})

Nezdaniteľná časť ZD podľa § 11/8 ZDP_{SR} je aj úhrn zaplatených dobrovoľných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie, ktoré môžu znížiť ZD maximálne do výšky 2 % ZD z príjmov zo zamestnania, z podnikania a z inej samostatne zárobkovej činnosti. Najviac ale 2 % zo 60-násobku priemernej mesačnej mzdy zistenej za rok, 2 roky predchádzajúci zdaňovaciemu obdobiu, za ktoré sa podáva daňové priznanie, teda hodnota 824 €. Toto ustanovenie je platné len do konca kalendárneho roka 2016.

Nezdaniteľná časť ZD vymedzená v § 11 odst. 10 ZDP_{SR} je i príspevok na doplnkové dôchodkové sporenie v tuzemsku alebo v zahraničí, v súčte maxi-

³ Platné životné minimum (PŽM) na jednu plnoletú fyzickú osobu k 1.1.2015 predstavuje 198,09€/mesiac. (Upsvar.sk, 2016)

málne 180 €. Súčasne ale musí platiť, že účastnícka zmluva o príspevkoch musí byť uzatvorená po 31.12.2013 a nesmie mať zároveň podpísanú inú účastnícku zmluvu.

3.4.4 Sadzba dane

Progresívne zdanenie fyzických osôb bolo zavedené už v roku 1993 a využívalo sa až do roku 2004, kedy reformy vtedajšej vlády priniesli jednotnú sadzbu dane pre fyzické aj právnické osoby vo výške 19 %. V roku 2007 sa začala využívať tzv. pol miliónárska daň, kedy sa so zvyšujúcim príjmom znižovala nezdaniteľná časť základu dane (Furmaník, 2012). Od 1.1.2013 sa na Slovensku uplatňuje znovu progresívna sadzba (Schultzová et al, 2015). Je stanovená v § 15 ZDP_{SR} nasledovne:

- zo základu dane, ktorý je menší alebo rovný ako 176,8-násobok PŽM (35 022,31 €), tvorí sadzba dane 19 %;
- zo základu dane, ktorý je väčší ako 176,8-násobok PŽM, tvorí sadzba dane 25 %.

3.4.5 Daňový bonus

Daňový bonus označuje sumu daňového zvýhodnenia na vyživované dieťa, žijúce s poplatníkom v spoločnej domácnosti. Bonus je možné uplatniť iba z tzv. aktívnych príjmov, t.j. príjmy zo zamestnania, z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti. Výška bonusu o ktorý sa znižuje vyrubená daň je 21,41€ mesačne na každé vyživované dieťa (Schultzová et al, 2015). Podmienkou pre uplatnenie je, aby mal daňovník zdaniteľný príjem podľa § 5 minimálne 6-násobne väčší, ako je minimálna mzda, alebo aby mal príjem podľa § 6 odst. 1 a 2 vo výške aspoň 6-násobku minimálnej mzdy (§ 33 ZDP_{SR}).

Termín daňový bonus je v Českej republike definovaný ako rozdiel medzi hodnotou daňového zvýhodnenia a daňovou povinnosťou. Jedná sa o previs zvýhodnenia nad daňou, teda limitovanú zápornú daň (Pelc, 2010). V slovenskej daňovej legislatíve ale predstavuje daňový bonus zníženie daňovej povinnosti a u niektorých nízkopríjmových daňovníkov môže znamenať aj daňový preplatok, teda negatívnu daň (Karpiš, 2006). Daňový bonus je totožný s českým ekvivalentom daňové zvýhodnenie.

3.4.6 Daň z príjmu zo závislej činnosti

Príjmy zo zamestnania tvoria stabilný príjem verejného rozpočtu (Schultzová et al, 2015). Medzi príjmy zo závislej činnosti radíme podľa § 5 ZDP_{SR} pravidelné, nepravidelné či jednorazové príjmy:

- príjem zo súčasného alebo predchádzajúceho pracovnoprávneho vzťahu, najmä príjem z trvalého alebo rôzne upraveného pracovného pomeru, z dohody o vykonávaní práce, o pracovnej činnosti alebo o brigádnickej činnosti študentov;
- príjem za prácu, člena družstva, spoločníka či konateľa s.r.o., komanditistu k.s.;

- príjem ústavného činiteľa SR, ombudsmana, vedúcich orgánov štátnej správy;
- odmena za výkon funkcie v štátnych orgánoch a dozorných radách;
- príjem zo sociálneho fondu;
- príjem vo forme obslužného;
- vrátené poistné zo zdravotného poistenia, sociálneho poistenia.

Za príjem sa ďalej považuje aj nepeňažné plnenie, vo forme využívania služobného vozidla zamestnancom na pracovné aj súkromné účely. Výška tohto príjmu po dobu 8 po sebe nasledujúcich rokov predstavuje 1 % za každý začatý mesiac a to zo vstupnej ceny vozidla vrátane DPH v prvom roku. Ostatné roky je dané percento počítané zo vstupnej ceny s DPH každoročne sa znižujúcej o 12,5 % k 1.1. príslušného roku (§ 5odst. 3 ZDP_{SR}).

Predmetom dane zo zamestnania nie je podľa § 5/5 ZDP_{SR} najmä náhrada cestovného, na ktoré má zamestnanec nárok z iných právnych predpisov či cena osobných ochranných prostriedkov. Oslobodenie príjmu zo zamestnania, vychádzajúce z odstavca 7, sa týka predovšetkým hodnoty, ktorú poskytne zamestnávateľ na doškolenie zamestnanca súvisiace s jeho výkonom. Ďalej strava a nealkoholické nápoje poskytované na pracovisku a využitie rekreačného, zdravotníckeho alebo vzdelávacieho zariadenia pre zamestnanca a jeho manželku/manžela.

Základom dane (čiastkovým základom dane) je suma zdaniteľných príjmov zo závislej činnosti, od jedného alebo viacerých zamestnávateľov, znížených o povinné príspevky, platené zamestnancom (Schultzová et al,2015). Príspevky spočívajú v úhrne poistného na sociálne a zdravotné poistenie.

$$\mathbf{ZD(\S 5) = P_p + P_n - SP_{z-ec}(9,4 \%) + ZP_{z-ec}(4 \%);}$$

kde: P_p – príjem peňažný
 P_n – príjem nepeňažný
 SP_{z-ec} – sociálne poistenie hradené zamestnancom
 ZP_{z-ec} – zdravotné poistenie hradené zamestnancom

V rámci príjmov zo zamestnania je za každý mesiac, kedy zamestnanec dosahuje zdaniteľný príjem, zamestnávateľom vyberaný preddavok t.j. záloha na daň. Zdaniteľnú mzdu je potrebné vypočítať podľa metodiky uvedenej v § 35 ZDP_{SR}.

Tab. 7 Schéma výpočtu preddavku na daň

Hrubá mzda/mesiac (peňažný + nepeňažný príjem)
- Sociálne poistenie 9,4 % hradené zamestnancom
- Zdravotné poistenie 4 % hradené zamestnancom
- 1/12 x nezdaniteľná časť ZD na daňovníka (§ 11/2)
= Zdaniteľná mzda zaokrúhlená na eurocenty nadol (§ 35)
Daň 19 % zo sumy do hodnoty 2 918,53 € ($176,8 * P\check{Z}M * 1/12$)
Daň 25 % zo sumy nad hodnotu 2 918,53 €
= Celkový preddavok na daň zaokrúhlený na eurocenty nadol
- Daňový bonus (§ 33/1)
= Znížený preddavok na daň/Preplatok na preddavku na daň

Zdroj: ZDP_{SR}, v platnom znení

3.5 Daň z príjmu zo samostatnej činnosti na Slovensku

Príjmy podľa § 6 ZDP_{SR} delíme na viacero častí. Jedná sa o:

- príjmy z podnikania, za ktoré sa považujú podľa § 6 odst. 1 ZDP_{SR} príjmy z poľnohospodárskej výroby, lesného a vodného hospodárstva, zo živnosti na základe živnostenského oprávnenia, z podnikania podľa osobitných predpisov napr. z audítorstva, poradenstva, súkromných lekárov, advokátov, spoločníkov v.o.s. a komplementárov k.s.;
- príjmy z inej samostatnej zárobkovej činnosti, tvorené príjmami z vytvorenia diela, z činností, ktoré nie sú živnosťou ani podnikaním napr.: činnosť maliarov, hudobníkov, príjmy znalcov, tlmočníkov a činnosti sprostredkovateľov (§ 6 odst.2 ZDP_{SR});
- príjmy z prenájmu nehnuteľnej veci a k nej patriacej hnutelnej veci (§ 6 odst. 3 ZDP_{SR}) pokiaľ sa jedná o dlhodobý prenájom, poskytovaný podnikateľom na základe živnostenského oprávnenia (Schultzová et al, 2015);
- príjmy z použitia diela (§ 6 odst. 4 ZDP_{SR}).

Základ dane resp. čiastkový základ dane sa vypočíta ako rozdiel príjmov a výdavkov, ktoré boli vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov v danom zdaňovacom období. Výdavky môžu byť vykazované ako:

- skutočné, preukázateľné výdavky, kedy je potrebné viesť jednoduché alebo podvojnú účtovníctvo alebo daňovú evidenciu o príjmoch a výdavkoch v časovom slede a triedení potrebnom pre zistenie základu dane, o hmotnom a nehmotnom obchodnom majetku, zásobách, pohľadávkach a záväzkoch;
- paušálne, teda výdavky percentom z príjmu, o ktorom je povinný viesť evidenciu v časovej postupnosti, o zásobách a pohľadávkach (Schultzová et al, 2015).

3.5.1 Vývoj paušálnych výdavkov

Podľa § 6 odst.10 ZDP_{SR} má daňovník možnosť vybrať si spôsob uplatňovania výdavkov pre zistenie základu dane. Ak si vyberie administratívne jednoduchší spôsob, teda paušálne výdavky, je podmienkou, aby tento daňovník nebol platiteľom DPH, alebo bol platiteľom DPH ale iba po časť zdaňovacieho obdobia. Výdavky tvoriace percento z príjmu zahŕňajú všetky daňové výdavky okrem zaplateného sociálneho a zdravotného poistenia, ktoré musí daňovník odvádzať. K paušálnym výdavkom si teda môže ešte navyše uplatniť aj skutočné výdavky odvedené na poistné a príspevky.

Tab. 8 Vývoj paušálnych výdavkov na Slovensku

Príjmy / rok	2009 - 2010	2011 - 2012	2013 - 2015	
	%	%	%	max. €
Podnikanie – remeselná živnosť (§ 6/1b ZDP _{SR})	60	40	40	5 040
Ostatné podnikanie (§ 6/1 okrem písm. b ZDP _{SR})	40	40	40	5 040
Iná samostatná zárobková činnosť (§ 6/2 ZDP _{SR})	40	40	40	5 040
Prenájom (§ 6/3 ZDP _{SR})	40	40	-	-
Použitie diela a umeleckého výkonu (§ 6/4 ZDP _{SR})	40	40	40	5 040

Zdroj: ZDP_{SR}, v platnom znení pre dané roky

Z uvedených údajov v tabuľke vidíme, že do roku 2010 platila možnosť využiť zvýšené 60 percentné paušálne výdavky na príjem z remeselnej živnosti, pokiaľ mal poplatník iba tento príjem. Na ostatné príjmy z podnikania, teda na príjmy z poľnohospodárskej výroby, lesného a vodného hospodárstva, príjmy z podnikania podľa samostatných predpisov a príjmy spoločníkov v.o.s. a komplementárov k.s. sa dal využiť paušál vo výške 40 %. Novelou zákona o dani z príjmov sa výška paušálu zjednotila v roku 2011 pre všetky skupiny príjmov na 40 %.

Najvýraznejšie zmeny týkajúce sa paušálnych výdavkov nastali v roku 2013 a platia aj v súčasnosti. Paušál je možné uplatniť na príjmy z podnikania, príjmy z inej samostatnej zárobkovej činnosti a príjmy z použitia diela alebo umeleckého výkonu. Výška možných využiteľných výdavkov je 40 %. Zmena nastala v maximálnej absolútnej hodnote, ktorá tvorí 5 040 € ročne. Ak ale poplatník začne alebo prestane so samostatnou činnosťou v priebehu zdaňovacieho obdobia, môže využiť paušálne výdavky len za mesiace, kedy prebiehala definovaná samostatná činnosť, maximálne vo výške 420 € mesačne. Tiež sa paušálne výdavky vzťahujú na príležitostnú poľnohospodársku výrobu, lesné alebo vodné hospodárstvo, kedy

je možné podľa § 8 odst. 9 ZDP_{SR} využiť 25 % výdavky. Aj tu platí horná hranica 5 040 € ročne.

Druhou významnou zmenou je, že ak poplatníkovi plynú príjmy z prenájmu majetku podľa § 6 ZDP_{SR}, ktorý je zahrnutý v obchodnom majetku, nemôže si na tieto príjmy uplatniť paušálne výdavky. Zákon však umožňuje podľa § 9 odst. 1 ZDP_{SR} oslobodiť príjem z nájmu až do hodnoty 500 €. Zdaní sa teda iba príjem prevyšujúci túto sumu (Schultzová et al, 2015).

Aj pri paušálnych výdavkoch je dôležité rozlišovať príjmy aktívne a príjmy pasívne. Medzi aktívne radíme príjmy zo závislej činnosti, z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti. Do pasívnych príjmov patria potom príjmy z prenájmu nehnuteľností, z kapitálového majetku, z použitia diela alebo umeleckého výkonu a ostatné príjmy (Schultzová et al, 2015). Pokiaľ dosahuje daňovník rôzne druhy príjmov, môže na časť využiť paušálne a na časť skutočné výdavky. Poplatník tak ale môže robiť len medzi skupinami aktívnych a pasívnych príjmov. V rámci danej skupiny je povinný uplatňovať jeden zvolený spôsob. Napríklad v rámci aktívnych využíva paušálne výdavky a v rámci pasívnych skutočné a naopak. Nesmie ale v rámci aktívnych využívať aj paušálne aj skutočné výdavky. Rovnako ani v rámci pasívnych (Varmusová, 2015a).

3.5.2 Nelegálna práca na Slovensku

Zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ďalej len ZNP, definuje dva druhy nelegálnej práce. Rozlišuje či sa jedná o nelegálnu prácu ako prácu vykonávanú fyzickou osobou pre PO alebo FO – podnikateľa, s ktorou nemá pracovnoprávny alebo štátnozamestnanecký vzťah podľa zákonníka práce, tzv. švarcsystém. Alebo sa jedná o závislú prácu vykonávanú príslušníkom iného ako členského štátu Európskej únie a nespĺňa podmienky na zamestnanie (§ 1 ZNP). Zákaz švarcsystému platí pre zamestnanca, ktorý vykonáva nelegálnu prácu, aj pre zamestnávateľa, u ktorého sa uskutočňuje nelegálne zamestnávanie (§ 2 ZNP).

Na Slovensku sa pre švarcsystém viac zaužíval pojem „živnosť z donútenia“. Princíp, na ktorom funguje švarcsystém aj s jeho výhodami a nevýhodami už bol popísaný v kapitole 3.2.3 Švarcsystém v Českej republike. Pre priblíženie slovenskej verzie tohto systému je potrebné definovať pojmy živnosť a závislá práca. **Zákon č. 311/2001 Z. z. zákonník práce** v § 1 definuje, že závislá práca môže byť vykonávaná iba v pracovnom pomere alebo v obdobnom pracovnoprávnom vzťahu. Nesmie sa ale jednať o občianskoprávny alebo obchodnoprávny vzťah. Závislá práca je stanovená ako práca vykonaná:

- vo vzťahu nadriadenosti a podriadenosti;
- osobne zamestnancom pre zamestnávateľa;
- podľa pokynov zamestnávateľa;
- v jeho mene;
- v pracovnom čase ním určenom.

Novelou Zákonníka práce, ktorá nadobudla platnosť od januára 2013 je takto definovaná závislá práca. Rezort práce znížil počet definičných znakov z toho dôvodu,

že ak nebol splnený čo i len jeden zo znakov, zamestnávateľ obišiel zákon a namiesto klasického pracovného pomeru, mohol zamestnať osobu na živnosť (Cas.sk, 2012).

Živnostenská činnosť je charakterizovaná v **zákone č. 455/1991 Zb. zákon o živnostenskom podnikaní**, v platnom znení, ako ustavičná činnosť, uskutočňovaná samostatne, vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť a s účelom dosiahnuť zisk.

S každým prípadom nelegálneho zamestnávania štát prichádza o financie, ktoré by inak mohol získať na odvodoch od zamestnanca. Preto sa zvyšujú a zefektívňujú kontroly z Národného inšpektorátu práce zriadením špecializovaných útvarov ÚKNZ – KOBRA. Sankcie za nelegálne zamestnávanie sú vo výške od 2 000 € – 200 000 € a za výkon nelegálnej práce hrozí pokuta 331 € (Hodasová, 2015).

3.6 Povinné odvody na sociálne a zdravotné poistenie

3.6.1 Sociálne poistenie

Sociálne poistenie je povinné verejnoprávne poistenie. Tvorí najväčšiu súčasť systému sociálneho zabezpečenia. Základom je platenie odvodov, za ktoré poistenci dostanú dávku v určitej situácii. Vďaka nemu dochádza k prerozdeleniu dôchodkov v hospodárstve (Netfinancie.sk, 2016a). Právnym zdrojom SP je **zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (SZSP)**.

Sociálne poistenie je zložené z piatich skupín poistenia, ktoré sa líšia poistným krytím. Druhy poistenia a poistné krytie sú ukotvené v § 13 SZSP takto:

- nemocenské poistenie – poskytuje dávky na nemocenské, ošetrovné, materské a vyrovnávacie dávky;
- dôchodkové poistenie – poskytuje dávky zo starobného a dôchodkového poistenia na starobný, sirotský, vdovský alebo invalidný dôchodok;
- úrazové poistenie – poskytuje napríklad úrazovú rentu či jednorazové odškodnenie;
- garančné poistenie – poskytuje garančnú dávku v prípade platobnej neschopnosti zamestnávateľa na vyplatenie nárokov zamestnanca;
- poistenie v nezamestnanosti – v prípade straty príjmu v dôsledku nezamestnanosti (Netfinancie.sk, 2016b).

Platiteľov poistného vymedzuje § 128 SZSP. Sú nimi zamestnanci, zamestnávatelia, povinne nemocensky a dôchodkovo poistená SZČO, dobrovoľne nemocensky alebo dôchodkovo poistená osoba, štát a Sociálna poisťovňa. V tejto práci sa zameriame na skupinu zamestnancov, zamestnávateľov a SZČO.

Zamestnanec a zamestnávateľ

Zamestnancovi vzniká povinnosť platiť poistné dňom vzniku pracovnoprávneho vzťahu (§ 20 SZSP). Vymeriavací základ zamestnanca je podľa § 138 SZSP príjem, ktorý mu plynie zo zárobkovej činnosti, okrem príjmu, ktorý nie je predme-

tom dane alebo je od dane oslobodený. Tiež sa do základu započítava podiel na zisku v obchodnej spoločnosti či v družstve. Vymeriavací základ má minimum v podobe minimálnej mzdy⁴ a dosahuje najviac 5-násobok jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu, ktorý platil dva roky spätne. Všeobecný vymeriavací základ definuje § 11 SZSP ako 12-násobok priemernej mesačnej mzdy⁵ v danom roku. Maximálna hodnota základu pre rok 2015 je 4 120 € mesačne.

Vymeriavací základ zamestnávateľa zahrnutý v § 138 odst. 8 SZSP je rovnaký ako vymeriavací základ jeho zamestnanca. V rámci úrazového a garančného poistenia sa k nemu zahŕňa aj príjem FO, ktorá pracuje na základe dohody o brigádnickej práci študentov. Hraničné limity pre vymeriavací základ zamestnávateľa určuje § 138 odst. 8 a 9 nasledovne. Poistné na nemocenské, dôchodkové, garančné poistenie, poistenie v nezamestnanosti a poistné do rezervného fondu solidarity za každého zamestnanca má stanovený maximálny vymeriavací základ rovnaký ako na zamestnanca, teda 4 120 € mesačne. Úrazové poistenie však najvyššiu hranicu nemá stanovenú.

Samostatne zárobkovo činná osoba

Podnikateľ sa stáva povinne poistenou osobou od 1.7. nasledujúceho roku, po roku, v ktorom hrubý príjem podnikateľa presiahol 12-násobok minimálneho mesačného vymeriavacieho základu (§ 21 SZSP). Teda za obdobie od 1.7.2014 – 30.6.2015 je hraničný príjem za rok 2013 hodnota 4 830 €, tzn. 12 x 402,5. Za obdobie od 1.7.2015 – 30.6.2016 sa hraničný príjem za rok 2014 zvýšil na 4 944 € (Solíková, 2014a). Najvyššia hodnota základu je rovnaká ako pre zamestnanca, teda 4 120 € za mesiac. Pre SZČO za obdobie od 1.1. do 30.6. je rozhodným obdobím také, za ktoré sa určí vymeriavací základ kalendárny rok dva roky dozadu a od 1.7. do 31.12 kalendárny rok, ktorý predchádza roku, kedy sa platí poistné (§ 139 SZSP).

SZČO odvádza do Sociálnej poisťovne povinne odvody na nemocenské, dôchodkové starobné a invalidné poistenie. Ďalej odvádza poistné na poistenie v nezamestnanosti, ktoré je dobrovoľné a poistné do rezervného fondu solidarity, ktorý je súčasťou dôchodkového poistenia. Vymeriavací základ sa dopočíta ako 1/12 z ČZD z príjmov z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti, ktorý je zvýšený o odvody na SP, okrem dobrovoľných odvodov. Túto hodnotu je potrebné vydeliť koeficientom 1,486, aby sme dostali mesačný základ pre odvod (Varhanik, 2015). Limit pre najnižší a najvyšší základ sú rovnaké pre všetky druhy poistenia. Najnižšia hranica tvorí 50 % jednej dvanástiny všeobecného vymeriavacieho základu, t.j. 412 € mesačne pre rok 2015 (§ 138 SZSP). Sadzby poistného na všetky druhy poistenia pre zamestnanca zamestnávateľa aj podnikateľa zákon ustanovuje v § 130 - § 133 a § 135 - § 137 SZSP takto:

⁴ Minimálna mzda pre rok 2015 je vo výške 380 € (MPSVR SR, 2016)

⁵ Priemerná mesačná mzda pre rok 2013 je 824 € (ŠÚSR, 2016)

Tab. 9 Sadzby poistného na sociálne poistenie

Poistenie	Zamestnanec	Zamestnávateľ	SZČO
Nemocenské	1,40 %	1,40 %	4,40 %
Starobné	4,00 %	14,00 %	18,00 %
Invalidné	3,00 %	3,00 %	6,00 %
Rezervný fond solidarity	-	4,75 %	4,75 %
V nezamestnanosti	1,00 %	1,00 %	2,00 %
Úrazové	-	0,80 %	-
Garančné	-	0,25 %	-
Spolu	9,40 %	25,20 %	33,15 % 35,15 % ⁶

Zdroj: zákon č.461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, v platnom znení

3.6.2 Verejné zdravotné poistenie

Právny predpis o zdravotnom poistení na Slovensku je zakotvený v **zákone č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č.95/2002 Z. z. o poisťovníctve a zmene a doplnení niektorých zákonov**, v platnom znení (ďalej len SZZP). Podľa článku 40 Ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy Slovenskej republiky má občan na základe zdravotného poistenia právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť a zdravotnícke pomôcky, ktoré sú ustanovené v zákone.

Poistné na verejné zdravotné poistenie je povinné zo zákona a podľa § 11 SZZP povinnosť platiť odvody majú zamestnanci, zamestnávatelia, SZČO, platitelia dividend a štát, ktorý platí napr. za študentov, nezaopatrené deti, azylantov atď.

Vymeriavací základ pre zamestnanca, ktorý vykonáva zárobkovú činnosť, je príjem, ktorý plynie z tejto činnosti, poskytnutý zamestnávateľom. Minimálna a maximálna hranica vymeriavacieho základu je rovnaká ako pre odvod na SP. Zamestnanec odvádza mesačne zo svojho príjmu preddavok na poistné. Jeho výška je určená sadzbou poistného. Zamestnávateľ vypočíta a odvedie zálohy na poistné za zamestnanca (§ 16 SZZP). Sadzby poistného pre zamestnanca a zamestnávateľa, sú uvedené v § 12 SZZP a líšia sa podľa toho, či sa jedná o klasického zamestnanca, t.j. nemá žiadne pracovné obmedzenia, o zdravotne postihnutého zamestnanca alebo o zamestnanca, ktorý má odvodovú úľavu podľa § 11/7 písmeno v. Táto úľava sa týka napríklad zamestnanca, ktorý bol evidovaný na úrade práce aspoň 12 mesiacov pred vznikom pracovného pomeru. Za takéhoto zamestnanca je platiteľom štát.

⁶ V prípade platenia dobrovoľného poistenia v nezamestnanosti (2 %).

Tab. 10 Sadzby zdravotného poistenia

ZAMESTNANEC	Sadzba (%)	ZAMESTNÁVATEL ak je jeho zamestnanec	Sadzba (%)
klasický	4,00	klasický	10,00
zdravotne postihnutý	2,00	zdravotne postihnutý	5,00
s odvodovou úľavou	0,00	s odvodovou úľavou	0,00

Zdroj: Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení

Vymeriavací základ pre SZČO predstavuje ČZD z príjmov z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti dosiahnuté za rozhodné obdobie, tzn. 2 roky spätne. ČZD je potrebné navýšiť o SP a ZP zaplatené v rozhodnom období, t.j. v roku 2013. Takto zvýšený ZD sa vydelením koeficientom 1,486 a vznikne ročný vymeriavací základ pre odvod do zdravotnej poisťovne, ktorý je potrebné vydeliť počtom mesiacov podnikania za rok 2013 (Solíková, 2014b). Minimálny základ je polovica priemernej mzdy za rozhodné obdobie, tzn. 412 €. Najvyšší možný mesačný základ je 4 120 € (Podnikam.sk, 2014). Základná sadzba poistného pre SZČO je 14 %, pokiaľ je podnikateľ zdravotne postihnutý využije sa znížená sadzba 7 % (§ 12 SZZP). Poistné sa platí preddavkami za mesiac spätne a ich dolná a horná hranica sa vypočíta sadzbou poistného z vymeriavacieho základu. Aj tu platí dodržanie dolnej a hornej hranice, teda minimálny preddavok sa vypočíta ako 14 % zo 412€ a maximálny ako 14 % zo 4 120€ (Varhaník, 2015).

Pri podnikaní popri zamestnaní odvádza osoba – zamestnanec, podnikateľ odvody do sociálnej a zdravotnej poisťovne z každej činnosti. Za závislú činnosť naďalej odvádza poistné zamestnávateľ a za samostatnú činnosť si hradí poistné sám podnikateľ. Výška poistného sa nemení v súvislosti s dvomi rôznymi činnosťami, iba pri zdravotnom poistení neplatí minimálny vymeriavací základ pre platbu poistného (Seneši, 2015).

3.6.3 Odpočítateľná položka na zdravotné poistenie

Novela zákona o zdravotnom poistení zaviedla od 1.1. 2015 možnosť uplatniť si odpočítateľnú položku na zdravotné poistenie. Pomocou nej sa zvýši čistá mzda nízkopříjmového zamestnanca a mali by sa vykompenzovať mzdové náklady zamestnanca, ktoré súvisia so zvýšením minimálnej mzdy v roku 2015 na 380 €.

Odpočítateľnú položku si nemôže uplatniť zamestnanec, pracujúci na základe dohody o práci konanej mimo pracovný pomer a zamestnanec, na ktorého si zamestnávateľ uplatňuje odvodovú úľavu (Seneši, 2014). Podľa §13a SZZP odpočet platí pre zamestnanca vykonávajúceho zárobkovú činnosť v pracovnom, štátno-zamestnaneckom alebo služobnom pomere.

Odpočet je možné uplatniť mesačne alebo v rámci ročného zúčtovania poistného. Ročné zúčtovanie sa týka zamestnanca, ktorý je súčasne zamestnaný u viacerých zamestnávateľov alebo je súčasne aj SZČO, môže si uplatniť odpočet až v ročnom zúčtovaní. Mesačná odpočítateľná položka dosahuje najviac 380 €, ak má

zamestnanec hrubú mzdu maximálne 380 €. Zamestnanec ani jeho zamestnávateľ teda neplatia žiadne zdravotné odvody. Rast príjmu spôsobí znižovanie položky o dvojnásobok tohto príjmu, prevyšujúceho 380 €. Po dosiahnutí príjmu 570 € už nie je možné uplatniť odpočet (§ 16 SZZP). Pre výpočet je možné využiť vzorec $380 \text{ €} - 2x(\text{hrubá mzda} - 380 \text{ €})$. Pre ročný odpočet platí 12-násobok hodnoty, t.j. $4\,560 \text{ €} - 2x(\text{ročný príjem} - 4\,560 \text{ €})$, s maximálnym príjmom 6 840 €. Zamestnanec má zo zákona povinnosť oznámiť svojmu zamestnávateľovi, že mu vznikol nárok na takúto odpočítateľnú položku prípadne iné zmeny s tým súvisiace (Seneši, 2014).

3.6.4 Odvody z dohôd o prácach vykonávaných mimo pracovný pomer

Zákonník práce rozlišuje tri druhy dohôd, ktoré môže zamestnávateľ uzatvoriť s fyzickou osobou. Patrí sem dohoda o vykonaní práce, dohoda o pracovnej činnosti a dohoda o brigádnickej práci študentov. Z hľadiska odvodov do sociálnej a zdravotnej poisťovne sa tieto dohody líšia (Varmusová, 2015 b).

Dohoda o brigádnickej práci študentov nepovažuje študenta za zamestnanca a preto nie je povinný odvádzať zdravotné poistenie. Odvod sociálneho poistenia je oslobodený vo výške príjmu do 200 €. Oslobodenie môže študent využiť iba u jedného zamestnávateľa a z príjmu prevyšujúceho túto čiastku a z ďalších príjmov z dohôd o brigádnickej práci sa dopočítava odvod do sociálnej poisťovne vo výške 7 % za študenta a 22,80 % za jeho zamestnávateľa (Hanová, 2015).

Pri práci založenej na dohode o pracovnej činnosti je odvodové zaťaženie na sociálne aj zdravotné poistenie rovnaké ako pri klasickom pracovnom pomere. Čo sa týka dohody o vykonaní práce, odmena sa môže vyplatiť až po dokončení dohodnutej práce, teda jednorázovo. Vtedy sa odvodová povinnosť za takéhoto zamestnanca znižuje o 2,4 %, pretože je vyňatý z nemocenského poistenia a poistenia v nezamestnanosti (Uraz, 2015).

4 Komparácia zdaňovania príjmu v ČR a na Slovensku

4.1 Hodnotenie rozdielov a podobností v zdanení príjmu medzi krajinami

Na základe spracovaného prehľadu o daňovom systéme je možné zhodnotiť rozdiely a podobnosti v metodikách pre výpočet zdanenia príjmu v oboch krajinách.

Sadzba dane a základ dane

Pri porovnaní daňového zaťaženia sa upriami pozornosť v prvom rade na sadzbu dane, podľa ktorej by sa mohlo zdať, že na Slovensku sa odvádzajú vyššie dane ako v Česku, lebo SR uplatňuje vyššie sadzby dane. Zatiaľ čo na Slovensku sa využíva progresívne zdanenie, kedy sa do príjmu 955 513,74 Kč (35 022,31 €) využije 19 % sadzba a nad tento príjem sa zdaňuje 25 % sadzbou dane, v Česku sa daní lineárne. Daň tvorí 15 % z každého základu dane. V súčasnosti sa okrem základnej sadzby využíva aj 7 % solidárne zvýšenie dane, často nazývané ako „milionárska daň“, ktoré sa uplatní ak je príjem daňovníka vyšší ako 1 277 328 Kč. Toto zvýšenie sa nevypočíta len ako súčet základnej a zvýšenej sadzby, teda že by daň spolu činila 22 %. Solidárna daň sa nepočíta zo základu dane ale z príjmov zo zamestnania a z podnikania znížených o hraničnú čiastku. Porovnanie len na základe sadzby dane nie je korektné, pre správnosť komparácie je potrebné porovnať odvodové zaťaženie z rovnakého hrubého príjmu daňovníka a spôsob, akým sa dopočíta ZD.

Základ dane zamestnanca v ČR sa vypočíta zo superhrubej mzdy, teda základ dane predstavuje 134 % jeho hrubej mzdy, ktorá je navýšená o poistné odvádzané zamestnávateľom. Na rozdiel od toho sa na Slovensku hrubý príjem upravuje o poistné hradené zamestnancom, o ktoré sa príjem znižuje. Teda základ dane pre slovenského daňovníka predstavuje 86,6 % hrubej mzdy. Základ dane SZČO vychádza z rovnakej metódy a to z rozdielu príjmov a výdavkov, kedy je možné využiť na dopočítanie výdavky skutočné alebo stanovené percentom z dosiahnutého príjmu.

Ak by bol v Česku stanovený základ dane rovnakou metódou ako na Slovensku, musela by byť sadzba dane stanovená aspoň na výšku 22 %, aby bol výber na dani za daňovníka rovnaký ako pri súčasne nastavenom systéme. V súčasnosti zamestnanec napr. s hrubou mzdou 100 000 Kč navýšenou o sociálne a zdravotné poistenie dostane základ dane 134 000 Kč. Samotná daň z tohto základu činí 20 100 Kč, bez uplatnenia daňových zvýhodnení. Ak by bol tento hrubý príjem znížený o SP a ZP hradené zamestnancom, teda o 11 000 Kč, základ dane by predstavoval 89 000 Kč. Na to, aby daň tvorila z tohto základu dane približne 20 000 Kč, je potrebné uplatniť aspoň 22 % sadzbu, ideálne 22,60 %.

Nezdaniteľná časť základu dane a zľavy na dani a daňové zvýhodnenie

Výška odvodovej povinnosti v jednotlivých krajinách sa odvíja nielen od metódy stanovenia základu dane ale aj od možnosti znížiť základ dane a daň o určité sumy.

Český daňový zákon umožňuje základ dane znížiť o dary, úroky zo stavebného sporenia, príspevok na penzijné poistenie a pripoistenie, členský príspevok a úhrada za skúšku overujúcu ďalšie vzdelávanie. Samotnú daň potom môže český daňovník znížiť o zľavu na daňovníka (24 840 Kč), na manželku (24 840 Kč), na invaliditu, zdravotné postihnutie a za umiestnenie dieťaťa a zľavu na deti (13 404, 15 804 a 17 004 Kč ročne), ktorá môže prejsť do daňového bonusu.

Slovenský daňovník má na rozdiel od českého možnosť znížiť si základ dane iba o nezdaniteľnú časť na daňovníka vo výške 103 766,25 Kč ročne (3 803,33 €) pričom platí, že so zvyšujúcim sa základom dane sa táto hodnota pomerne znižuje. Ak má daňovník ZD nižší ako 540 448,95 Kč (19 809 €) môže ho znížiť o celú čiastku 103 766 Kč. V prípade, že by jeho základ dane dosiahol napr. 25 000 Kč mal by daňovník nárok na zníženie ZD len o hodnotu 68 359,7 Kč (2 505,6 €). Jeho nárok na nezdaniteľnú časť ZD pomíne vo chvíli, keď ZD bude predstavovať 955 513,74 Kč (35 022,31 €). Ďalej je možné využiť na SR nezdaniteľnú časť na manželku aj keď má vlastný príjem. Záleží však na výške tohto príjmu. Nezdaniteľné časti základu dane na dôchodkové sporenie a doplnkové dôchodkové sporenie tiež znížia základ dane. Daň je možné znížiť bonusom na dieťa⁷ vo výške 7 009,55 Kč ročne (256,92 €).

Najviac využívané zníženie celkovej daňovej povinnosti je práve pomocou nezdaniteľnej časti na daňovníka na SR resp. zľavy na daňovníka v ČR. Ak slovenský daňovník využije nezdaniteľnú časť ZD v plnej výške, t.j. 103 766,25 a túto hodnotu zdaní 19 %, zníži v skutočnosti daňovú povinnosť o 19 716 Kč, zatiaľ čo český daňovník má možnosť zníženia až vo výške 24 840 Kč. V súvislosti s uvedenými rozdielmi je možné skonštatovať, že v českom systéme existuje viac možností s vyššou hodnotou, ktoré môžu daňovníci využiť v ich prospech a odviezť nižšie odvody.

Sociálne a zdravotné odvody

Pri porovnaní povinných odvodov medzi krajinami je potrebné uviesť, že vymeriavací základ u zamestnancov predstavuje v oboch štátoch hrubú mzdu zamestnanca. Jeho odvody sa líšia len stanovením sadzby poistného. V ČR je sadzba SP 6,5 % a ZP 4,5 % a zamestnávateľ za svojho zamestnanca odvádza spolu 34 %. Na Slovensku odvádza zamestnanec na SP 9,4 % a na ZP 4 % a jeho zamestnávateľ spolu 35,2 %. V prípade zamestnaneckého pomeru sú viditeľné vyššie odvody práve na Slovensku. Odlišnosťou je novozavedená odpočítateľná položka na ZP na Slovensku. Jej maximálna výška môže byť až 10 367,54 Kč (380 €). Táto položka zvýhodňuje len nízkopríjmových zamestnancov a ich zamestnávateľov a v plnej výške platí iba pre daňovníkov s minimálnou mzdou.

⁷ Rozdiel medzi pojmom daňový bonus využívaný v ČR a na Slovensku je popísaný v kapitole 3.4.5.

V prípade SZČO už porovnanie nie je také jednoznačné. Vymeriavací základ pre odvod na sociálne poistenie si český podnikateľ vypočíta ako polovičnú výšku ČZD podľa § 7 ZDP a povinne odvedie 29,2 %. Na zistenie vymeriavacieho základu pre zdravotné poistenie využije hodnotu polovice rozdielu medzi príjmami a výdajmi podľa § 7 ZDP a odvedie 13,5 %. SZČO na Slovensku svoj ZD navýši o zaplatené poistné na sociálne a zdravotné poistenie a vydolí koeficientom 1,486. Tým, že sa základ dane ešte zvyšuje o určitú hodnotu a delí sa koeficientom menším ako je koeficient 2 – predstavujúci 50 % v ČR, je vymeriavací základ pre poistné na Slovensku vyšší.

Komparácia a zhodnotenie paušálnych výdavkov

Daňový systém oboch krajín je veľmi podobný, čo je spôsobené určitými pravidlami vyplývajúcimi z členstva v Európskej únii aj zo spoločného historického vývoja národov. Paušálne výdavky boli zavedené v roku 1993 na Slovensku aj v Česku, no v súčasnosti prevažujú výrazné rozdiely v ich uplatňovaní. Zatiaľ, čo český daňovník má možnosť využiť výšku 30 %, 40 %, 60 % alebo až 80 % podľa vykonávanej činnosti, slovenský daňovník má jedinou možnosť a tou je uplatnenie 40 % z príjmu, pričom ale je potrebné podotknúť, že na Slovensku už nie je možné využiť paušálne výdavky na prenájom obchodného majetku, čo v ČR zákon povoľuje. Systémy obidvoch krajín v roku 2015 zaviedli maximálne stropy na všetky príjmy. V ČR sa tieto stropy pohybujú od 600 000 Kč – 1 600 000 Kč, no v SR existuje jeden strop vo výške v prepočte 137 506,32 Kč (5 040 €). Paušálne výdavky zahŕňajú všetky výdavky českého poplatníka, ale slovenský poplatník môže navyše zo svojho príjmu odpočítať preukázateľne zaplatené výdavky na zdravotné a sociálne odvody. Najvýraznejšie rozdiely je možné pozorovať v obmedzeniach, týkajúcich sa uplatňovania výdavkov. Slovenský zákon umožňuje využiť paušálne výdavky len neplatiteľovi DPH, resp. platcovi ale len po časť roka, teda ak jeho ročný obrat nepresiahne 1 358 420,57 Kč (49 790 €). Obmedzenia týkajúce sa českého daňovníka sú naviazané na uplatňovanie daňového zvýhodnenia a zľavy na manželku. Obidve krajiny majú možnosť okrem výdavkov určených percentom z príjmu uplatňovať aj výdavky skutočné.

4.1.1 Komparácia odvodových povinností daňových subjektov v rámci Českej republiky

Komparácia bude zameraná na rozdiely v zdanení, ktoré zapríčiňujú pretrvávanie a využívanie tzv. švarcsystému, preto bude porovnávaný príjem rovnaký pre zamestnanca aj živnostníka a príjem živnostníka vo výške superhrubej mzdy zamestnanca. Príklady budú vychádzať z predpokladu, že cestovná kancelária zamestnáva pána Silného ako sprievodcu v cestovnom ruchu, pána Múdneho najíma ako sprievodcu na živnostenský list, ktorému je vyfakturovaná čiastka v hodnote osobných nákladov zamestnávateľa na pána Silného a živnostníčku pani Milú, ktorá mesačne inkasuje fakturovanú čiastku rovnakú ako pán Silný hrubú mzdu. Ako bolo uvedené v metodike všetci daňovníci sú slobodní a bezdetní, teda majú nárok iba na uplatnenie zľavy na daňovníka. Podnikatelia si uplatňujú 60 % paušálne

výdavky. Podrobnejšie bude analyzovaný príklad s hrubým príjmom zamestnanca vo výške 35 000 Kč.

Tab. 11 Výpočet odvodov z príjmu 35 000 Kč v ČR

ČR 2015	Príklad č. 1.1		
	p. Silný	p. Múdry	p. Milá
Hrubý príjem [Kč]	35 000	46 900	35 000
Daň [Kč]	4 965	744	30
Celkové odvody [Kč]	20 715	5 280	3 871
Čistý príjem [Kč]	26 185	41 620	31 129
Náklady zamestnávateľa [Kč]	46 900	46 900	35 000
Celkové zaťaženie zárobku [%]	44,17	11,26	11,06
ESD [%]	14,19	1,58	0,09

Príklad č. 1.1:

Pán Silný ako zamestnanec cestovnej kancelárie v prípade zdanenia hrubého príjmu 35 000 Kč postupuje nasledovne. Jeho hrubá mzda je navýšená o poistné hradené zamestnávateľom, tzn. o 11 900 Kč. Základ dane predstavuje 46 900 Kč. To je hodnota, ktorá predstavuje pre zamestnávateľa náklad práce na pána Silného. Zo superhrubej mzdy sa následne dopočíta daň. Po uplatnení nároku na zľavu na poplatníka sa zníži daňová povinnosť o mesačnú hodnotu zľavy, teda o 2 070 Kč. Vyrušená a upravená daň je vo výške 4 965 Kč. Daň spolu s odvodmi, ktoré hradí zamestnávateľ aj zamestnanec predstavuje 20 715 Kč, čo tvorí takmer 44,20 % z nákladov zamestnávateľa, ktoré zinkasuje štát. Podiel čistej mesačnej mzdy na celkových mzdových nákladoch zamestnávateľa je 55,83 %. Zo svojej hrubej mzdy dostane pán Silný necelých 75 %, takže jeho čistý príjem bude 26 185 Kč. Efektívna teda skutočná sadzba dane je 14,19 %, to znamená, že štát v skutočnosti dostane zhruba takú čiastku, ktorú stanovil zákonnou nominálnou sadzbou.

Pán Múdry pracuje v tej istej cestovnej kancelárii ako pán Slušný ale so zamestnávateľom uzavrel obchodnoprávny vzťah, teda pracuje na živnostenský list. Uplatňuje si v daňovom priznaní 60 % paušálne výdavky napriek tomu, že takmer všetky pomôcky, ktoré k výkonu svojej činnosti potrebuje mu poskytuje cestovná kancelária. Cestovná kancelária mu tiež dáva príkazy k výkonu činnosti a vystupuje voči nemu vo vzťahu nadriadenosti. Jeho mesačný vyfakturovaný príjem je 46 900 Kč, teda rovnaká suma ako je superhrubá mzda pána Silného. Zamestnávateľ, v tomto prípade zadávateľ zákazky má rovnaké náklady na pána Slušného aj pána Múdreho. Základ dane o odčítaní výdavkov tvorí 18 760 Kč, čo je 2,5-násobne nižšie ako ZD pána Slušného. Daňová povinnosť pána Múdreho je necelých 750 Kč a predstavuje len 15 % daňovej povinnosti pána Silného. Na výpočet poistných odvodov si musí pán Múdry vypočítať vymeriavací základ, ktorý dostane ako polovicu z fakturovaného príjmu zníženého o hodnotu 28 140 Kč, teda o 60 % uplatni-

tel'ných výdavkov. Jeho vymeriavací základ pre poistné odvody predstavuje 9 380 Kč. Záloha na SP z tohto základu predstavuje 2 739 Kč. Je vyššia ako je minimálna záloha, takže bude platiť mesačne vypočítanú hodnotu. Zálohu na ZP vypočíta obdobným spôsobom, no výška tejto zálohy je 1 267 Kč a je teda menšia ako minimálna. Zo zákona je teda povinný platiť zálohu vo výške 1 797 Kč. Na mesačných zálohách na poistné zaplatí dokopy 4 536 Kč. Na konci zdaňovacieho obdobia, pokiaľ neplatí zálohy, musí doplatiť daň z príjmu. Štát zinkasuje celkovo od pána Múdreho 5 280 Kč, čo je takmer o $\frac{3}{4}$ menej ako získa za zamestnanca. Jeho čistý príjem tvorí 41 620 Kč, čo predstavuje 88,74 % z fakturovanej čiastky a je o 15 000 Kč väčší ako dostane pán Slušný.

V rámci tzv. švarcsystému nie je častým prípadom, že podnikateľ ponechá výšku svojich nákladov a v tejto výške vyfakturuje živnostníkovi príjem. Zamestnávateľ by stratil výhodu v zamestnávaní živnostníkov pretože by mal stále rovnaké náklady. Tento prípad by bol výhodou len pre zamestnaného živnostníka. Ak však poskytne zamestnávateľ zamestnanému živnostníkovi rovnaký príjem ako hrubý príjem klasického zamestnanca ušetrí na odvodoch na poistné, ktoré je povinný hradiť za zamestnanca z vlastného. V prípade, že by pani Milá dostala za svoju prácu na živnosť čiastku 35 000 Kč jej daňová povinnosť, dopyčítaná rovnakým spôsobom ako u pána Múdreho, by predstavovala mesačne iba 30 Kč. Vymeriavací základ pre poistné je 7 000 Kč a pre výpočet ZP je nižší ako minimálny, ktorý činí 13 305,5 Kč. Pani Milá musí platiť zálohu na ZP v minimálnej výške, teda 1 797 Kč. Spolu na odvodoch odvedie aj s namodelovanou mesačnou daňou 3 871 Kč štátu. Čistý príjem predstavuje 88,94 % z fakturovanej čiastky, čo je takmer rovnaká hodnota ako získa pán Múdry. Je potrebné dodať, že čisté príjmy pána Múdreho a pani Milej je potrebné znížiť o skutočné výdaje, ktoré im vznikli s vykonávaním tejto činnosti. Ak by sa jednalo o zastretý pracovnoprávny vzťah ich skutočné výdavky by boli len minimálne, ako bolo uvedené v úvode.

Z vypočítaného príkladu vyplýva, že všetky odvody platené za samostatnú činnosť sú približne štvrtinové v porovnaní s odvodmi, ktoré je potrebné odvádzať za závislú činnosť. Zamestnávanie živnostníkov namiesto klasických zamestnancov je z pohľadu odvodového zaťaženia výhodné pre obidve strany. Z pohľadu štátneho rozpočtu tak štát prichádza o 75 % príjmov za každého živnostníka, ktorý vykonáva činnosť s charakterom závislej práce. Efektívne zdanenie sa v prípade podnikateľov pohybuje do 2 %.

Rozdiel by bol ešte výraznejší, ak by sme uvažovali, že pán Múdry je stolár a pani Milá je kadernička, teda vykonávajú remeselnú živnosť a môže uplatniť paušálne výdavky až vo výške 80 %. V prípade, že by mesačne inkasovali príjmy 35 000 Kč či 46 900 Kč ich daňová povinnosť by bola nulová a zálohy na poistné by v oboch prípadoch platili len v minimálnej výške. Celkové zaťaženie príjmu by v prvom prípade tvorilo 10,68 % a v druhom iba necelých 8 %.

Príklady v nasledujúcej tabuľke popisujú rozdiely v zdanení zamestnanca a podnikateľa zarábajúceho extrémne nízky a extrémne vysoký príjem.

Tab. 12 Výpočet odvodov z príjmov 9 200 Kč a 150 000 Kč v ČR

ČR 2015	Príklad č. 1.2			Príklad č. 1.3		
	p. Silný	p. Múdry	p. Milá	p. Silný	p. Múdry	p. Milá
Hrubý príjem [Kč]	9 200	12 328	9 200	150 000	190 111	150 000
Daň [Kč]	0,00	0,00	0,00	29 509	17 317	9 979
Celkové odvody [Kč]	4 140	3 740	3 740	83 289	36 557	22 789
Čistý príjem [Kč]	8 188	8 588	5 460	106 822	153 554	127 211
Náklady zamestnávateľa [Kč]	12 328	12 328	9 200	190 111	190 111	150 000
Celkové zaťaženie zárobku [%]	33,58	30,34	40,65	43,81	19,23	15,19
ESD [%]	0,00	0,00	0,00	19,67	9,11	6,65

Príklad č. 1.2:

V prípade, že pán Silný zarába minimálnu mzdu, vďaka uplatneniu základnej zľavy na daňovníka mu nevzniká daňová povinnosť. Z jeho mzdy zamestnávateľ odvedie 1 012 Kč na odvodoch zamestnanca a celkové odvody na poistnom tvoria 4 140 Kč. Jeho čistá mzda 8 188 Kč predstavuje 66,41 % z nákladov zamestnávateľa.

Pánovi Múdreemu s fakturovaným príjmom 12 328 Kč a pani Milej s fakturovanou čiastkou 9 200 Kč vplyvom základnej zľavy nevznikla daňová povinnosť. Na poistnom ale odvedú 3 740 Kč, čo je viac ako odvedie pán Silný. Dôvodom je stanovený minimálny vymeriavací základ, ktorý v tomto prípade ovplyvňuje aj sociálne aj zdravotné odvody. Mesačne musia zaplatiť preddavok na SP vo výške 1 943 Kč a preddavok na ZP 1 797 Kč. Takto stanovené minimálne preddavky majú väčší vplyv na čistú mzdu v prípade príjmu 9 200 Kč, kedy tvorí čistý príjem 5 460 Kč iba necelých 60 % z nákladov zadávateľa resp. zamestnávateľa. Čistý zárobok pána Múdreho tvorí 69 % na nákladoch zadávateľa, teda až v tomto prípade by sa oplátilo živnostníkovi pristúpiť na vykonávanie samostatnej činnosti s charakterom závislej práce. Skutočné inkaso na dani v štátnom rozpočte predstavuje nulovú hodnotu vo všetkých troch prípadoch.

Príklad č. 1.3:

Pán Silný zarába mesačne 150 000 Kč a svoj základ dane neznižuje o žiadne výdavky, teda jeho daňová povinnosť je z tejto čiastky 29,5 tisíca Kč a je vyššia kvôli soli-

dárnemu zvýšeniu dane. Výpočet sociálneho poistenia, ktoré odvádza on aj jeho zamestnávateľ je limitovaná maximálnym vymeriavacím základom v mesačnom prepočte 106 444 Kč⁸. To znamená, že SP neodvádza z hrubej mzdy ale z tohto stanoveného maxima. Celkové odvody tvoria približne 83 300 Kč a z nákladov zamestnávateľa predstavujú takmer 44 % zaťaženie. Efektívna sadzba dane je v tomto prípade o necelých 5 % vyššia ako nominálna zákonom stanovená sadzba.

Pán Múdry s vyfakturovaným príjmom v hodnote celkových nákladov zamestnávateľa na zamestnanca, teda s čiastkou 190 111 Kč nemôže znížiť svoje príjmy o 60 % výdavky, t.j. o čiastku 114 067 Kč. Ročné výdavky by presiahli maximálnu hranicu 1 200 000 Kč. Preto mesačne môže uplatniť najviac 100 000 Kč. Jeho daňová povinnosť po započítaní solidárnej dane je stále približne o 12 000 Kč nižšia ako má pán Silný. Keďže vymeriavací základ pre poistné sa dopočítava ako polovica rozdielu príjmov a výdavkov, maximálny vymeriavací základ v tomto prípade neovplyvňuje výpočet odvodov. Na poistnom odvedie takmer 20 000 Kč. Celkové odvodové zaťaženie zárobku tvorí 19,23 %. ESD je cca o 6 % nižšie ako nominálna sadzba.

Ak chce zamestnávateľ ušetriť na nákladoch a zamestnanej živnostníčke fakturuje čiastku vo výške hrubej mzdy pána Silného, vypočíta si pani Milá z daňového základu 60 000 Kč daň, ktorá je takmer tretinová oproti dani, ktorú musí zaplatiť pán Silný. Celkové odvody sú takmer o štvrtinu nižšie ako odvody zo závislej práce. Čistý príjem pani Milej predstavuje takmer 85 % a skutočná sadzba dane je nižšia o 8,5 % od zákonom očakávaného zdanenia.

Na základe uvedených výpočtov sa dá tvrdiť, že možnosť odpočítať od príjmov výdavky znamená pre SZČO nižšie odvodové povinnosti oproti zamestnancom, ktorým sa daň aj platby poistného odvíjajú od hrubého príjmu. Navyše možnosť znížiť príjem o paušálne výdavky, ktoré netreba žiadnym spôsobom preukazovať, je z pohľadu SZČO veľmi výhodné, najmä ak ich skutočné výdavky sú oveľa nižšie od paušálom uznaných výdavkov. Vzhľadom na to, že výdavky vstupujú aj do výpočtu pre poistné odvody vo veľkej miere znižujú vymeriavacie základy. Preto je logické, že počet SZČO, ktoré platia minimálne poistné dosahuje 60%⁹ zo všetkých živnostníkov. Spojením týchto výhod je jasná príčina vzniku tzv. švarcsystému v ČR. Výdavky, ktoré vznikajú zamestnaným živnostníkom, takmer naisto nedosahujú výšku, ktorú si v daňovom priznaní uvedú. Ak sú totiž zamestnancami, všetky potrebné náležitosti na výkon práce by mal byť zabezpečený zamestnávateľom, ktorému vzniká právo využiť odpočet výdavkov na zistenie základu dane.

4.1.2 Komparácia odvodových povinností daňových subjektov v rámci Slovenskej republiky

Komparácia bude zameraná na rozdiely, ktoré zapríčiňujú využívanie tzv. živnosti z donútenia (v ČR nazývané švarcsystém), preto bude okrem komparácie odvodov

⁸ V skutočnosti sa poistné hradí z plnej sumy hrubej mzdy a až po prekročení ročného limitu 1 277 328 Kč sa poistné neodvádza. Táto situácia by nastala v 9. mesiaci roku 2015.

⁹ Podľa odhadov Ministerstva práce a sociálnych vecí Českej republiky (Hovorka, 2016).

z rovnakého príjmu pre zamestnanca aj SZČO sledovaný aj príjem podnikateľa vo výške celkových nákladov zamestnávateľa na zamestnanca. Príklady budú vychádzať z predpokladu, že cestovná kancelária zamestnáva pána Slušného ako sprievodcu v cestovnom ruchu, pána Tichého najíma ako sprievodcu na živnostenský list, ktorému je vyfakturovaná čiastka v hodnote osobných nákladov zamestnávateľa na pána Slušného a živnostníčku pani Drobnú, ktorá mesačne inkasuje fakturovanú čiastku rovnakú ako pán Slušný hrubú mzdu. Všetci daňovníci sú slobodní a bezdetní, teda majú nárok na uplatnenie nezdaniteľnej časti základu dane na daňovníka. Podnikatelia si uplatňujú 40 % paušálne výdavky. Podrobnejšie bude analyzovaný príklad s hrubým príjmom zamestnanca vo výške 35 000 Kč.

Tab. 13 Výpočet odvodov z príjmu 35 000 Kč na Slovensku

SR 2015	Príklad č. 2.1		
	p. Slušný	p. Tichý	p. Drobná
Hrubý príjem [Kč]	35 000	47 320	35 000
Daň [Kč]	4 116	3 009	1 411
Celkové odvody [Kč]	21 126	14 387	8 880
Čistý príjem [Kč]	26 194	32 933	26 120
Náklady zamestnávateľa [Kč]	47 320	47 320	35 000
Celkové zaťaženie zárobku [%]	44,64	30,40	25,37
ESD [%]	11,76	6,36	4,03

Príklad č. 2.1:

Slovenský daňovník pán Slušný, zamestnaný v cestovnej kancelárii ako sprievodca cestovného ruchu s hrubou mesačnou mzdou 35 000 Kč musí pre dopočet základu dane svoj príjem najprv znížiť o poistné na zdravotné (4 %) a sociálne poistenie (9,4 %), ktoré sa odvádza z jeho príjmu, teda o čiastku takmer 4 700 Kč. Zamestnávateľ odvedie za pána Slušného 25,2 % na SP a 10 % na ZP, celkovo sumu 12 320 Kč. Mzda znížená o poistné a o nezdaniteľnú časť na daňovníka vo výške 8 647 Kč tvorí základ dane pána Slušného, t. j. hodnotu 21 663 Kč. Daň je vyrubená ako 19 %, pretože ročný základ dane pána Slušného nepresiahne hranicu 955 513,68 Kč. Celkové odvody, ktoré musí odviezť zamestnávateľ aj zamestnanec predstavujú 21 126 Kč a z celkových nákladov zamestnávateľa tvoria 44,64 %. Pán Slušný dostane po odčítaní odvodov, ktoré musí uhradiť čistý príjem vo výške 74,84 % z hrubej mzdy.

Ak zamestnávateľ ponechá pre pána Tichého, živnostníka, fakturovanú čiastku vo výške nákladov, ktoré vynakladá na Slušného, tvorí hrubý príjem Tichého mesačne 47 320 Kč. Z tejto čiastky si odpočíta paušálne výdavky vo výške 40 % a pretože suma výdavkov presahuje maximálny mesačný limit 11 459 Kč, musí na výpočet základu dane použiť práve toto maximum. K výdavkom si ďalej môže uplatniť skutočné výdavky zaplatené na zdravotné a sociálne odvody. Ak by bol

dodržený predpoklad, že sa koeficient na výpočet odvodov v posledných rokoch nemenil a bol nastavený na výšku 1,486 a živnostníkov hrubý mesačný príjem je nemenný, odvody na poistné sa dopočítajú následne. Vymeriavací základ tvorí jedna dvanástina zo ZD nezniženeho o zaplatené SP a ZP a vydeleného koeficientom 1,486. Čiastkový základ dane tvoria príjmy znížené o výdavky paušálne aj skutočné na poistné. Z takto dopočítaného vymeriavacieho základu sa sadzbou 33,15 % vypočíta mesačný odvod na SP, ktorý v tomto prípade predstavuje 8 000 Kč a sadzbou 14 % sa vypočíta mesačný odvod na ZP, v tomto prípade 3 378 Kč. Pri dodržaní predpokladu nemennosti koeficientu¹⁰, sa nemení hodnota platby sociálneho poistenia v siedmom mesiaci a nevzniká preplatok ani nedoplatok pri ročnom zúčtovaní zdravotného poistenia. Základ dane po odpočítaní všetkých výdavkov predstavuje 15 835 Kč. Aj pán Tichý má nárok na nezdaniteľnú časť ZD. Ten po úprave predstavuje približne o $\frac{1}{4}$ nižší základ dane ako ZD pána Slušného. 19 % daň tvorí 3 009 Kč. Celkové odvody živnostníka Tichého sú vo výške 14 387 a z jeho hrubého príjmu, tzn. nákladov zadávateľa, predstavujú 30,4 %. Čistý príjem je navýšený takmer o 25 % oproti čistému príjmu zamestnanca Slušného.

Pani Drobnej je fakturovaná čiastka vo výške hrubej mzdy pána Slušného, ktorú zníži o maximálnu mesačnú čiastku paušálnych výdavkov a o priemerné mesačné zaplatené poistné. Na SP uhradí v priemere 5 252 Kč a na ZP 2 218 Kč. Mesačná daň predstavuje 1 411 Kč a spolu s poistnými odvodmi tvorí celkové odvody 8 880 Kč. Jej čistý zárobok predstavuje 74,63 % z fakturovanej sumy a je nižší od zárobku pána Slušného.

Z uvedeného je možné pozorovať viaceré skutočnosti. Čistý príjem pána Slušného a pani Drobnej pri príjme 35 000 Kč sa pohybuje približne v rovnakých hodnotách, no ak by bola pani Drobnej zamestnaná živnostníčkou, tento obchodnoprávny vzťah by pre ňu neprinášal výhodu v podobe nižších odvodov, ba dokonca jej čistý príjem je o niečo málo nižší, ako keby pracovala ako klasická zamestnankyňa. Vyššie odvody znížili základ dane, preto je daňová povinnosť nižšia ako daň zamestnanca. Ušetrené náklady a iné výhody sa prejavujú na strane zamestnávateľa, ktorý ušetrí na odvodoch 12 320 Kč. Štát zinkasuje na príjmovej strane približne 40 % z čiastky získanej za zamestnanca s rovnakým príjmom. Ak zamestnávateľ ponechá živnostníkovi príjem vo výške jeho nákladov na zamestnanca, štát za tohto živnostníka dostane o 30 % menej ako za zamestnanca, teda zinkasuje len $\frac{2}{3}$ príjmu inak odvedeného zamestnancom.

Príklady v nasledujúcej tabuľke zobrazujú rozdiel v zdanení nízkeho príjmu a nadpriemerného mesačného príjmu z podnikania a zamestnania. Vzhľadom na to, že minimálna mzda na Slovensku je vyššia ako 9 200 Kč, príklady budú vychádzať z hodnoty 12 328 Kč, ktorá zobrazuje náklady zamestnávateľa na zamestnanca v ČR pri minimálnej mesačnej mzde 9 200 Kč. V rámci komparácie medzi krajinami bude porovnateľné zdanenie SZČO s príjmom 12 328 Kč.

¹⁰ Koeficient je rovnaký aj pre rok 2016, tzn. vo výške 1,486.

Tab. 14 Výpočet odvodov z príjmov 12 328 Kč a 150 000Kč na Slovensku

SR 2015	Príklad č. 2.2			Príklad č. 2.3		
	p. Slušný	p. Tichý	p. Drobná	p. Slušný	p. Tichý	p. Drobná
Hrubý príjem [Kč]	12 328	16 022	12328	150 000	189 868	150 000
Daň [Kč]	435	0,00	0,00	28 957	26 683	18 868
Celkové odvody [Kč]	5 522	5 257	5 257	83 887	79 249	62 826
Čistý príjem [Kč]	10 500	10 765	7 071	105 981	110 619	87 174
Náklady zamestnávateľa [Kč]	16 022	16 022	12328	189 868	189 868	150 000
Celkové zaťaženie zárobku [%]	34,47	32,81	42,64	44,18	41,74	41,89
ESD [%]	3,52	0,00	0,00	19,3	13,44	12,73

Príklad č. 2.2:

Uvedené výpočty postupujú podľa rovnakého postupu, ako bol uvedený v predchádzajúcom príklade. U pána Slušného v prípade hrubej mzdy 12 328 Kč dochádza k uplatneniu odpočítateľnej položky na zdravotné poistenie, ktorá bola v roku 2015 zavedená práve pre nízkopríjmových zamestnancov. Vymeriavací základ pre ZP si on aj jeho zamestnávateľ znížia o 6 456 Kč. Nie je to plná suma odpočítateľnej položky, pretože tá sa so zvyšujúcim príjmom pomerne znižuje. Celkové odvody za pána Slušného tvoria na nákladoch zamestnávateľa 34,47 %. Pán Tichý, ktorý inkasuje čiastku 16 022 Kč zníži príjem o 40 % výdavky a o celkové zaplatené poistné vo výške 5 257 Kč¹¹. Poistné hradí z minimálnych vymeriavacích základov platných pre rok 2014 a 2015 (10 981 Kč a 11 240 Kč). Po odčítaní nezdaniteľnej časti je ZD nulový a teda nevzniká žiadna daňová povinnosť. Napriek tomu, že neplatí daň celkové odvody sú iba o 265 Kč nižšie ako odvody pána Slušného. Pri príjme 12 328 Kč živnostníčky Drobnej sa tiež platia minimálne odvody. Táto

¹¹ Vzhľadom na to, že minimálne poistné stanovené zákonom sa menilo medziročne v závislosti na priemernej mzde v hospodárstve a v súvislosti so spôsobom hradenia poistného je hodnota dopočítaná následne. Zdravotné poistenie – sa v januári 2015 platí za december 2014 vo výške 1573,34 Kč (t.j. zo zákonného minima 10 981 Kč platného v roku 2014). Ďalších 11 mesiacov je hradené poistné 1573,6 Kč z minima 11 240 Kč pre rok 2015. Priemer týchto dvoch hodnôt predstavuje 1573,47 Kč. Sociálne poistenie – tvorí mesačne do augusta daného roka 33,15 % z minimálneho vymeriavacieho základu 10 981 Kč, teda 3640,20 Kč. Ostatné mesiace 3726,06 Kč. Priemerne tvoria hodnotu 3 683 13 Kč

skutočnosť spôsobuje, že jej výdavky na odvody sú vysoké a jej zárobok je celkovo zaťažený až zo 43 % odvodmi čo je viac ako je odvodové zaťaženie pána Slušného.

Príklad č. 2.3:

Nadpriemerne zarábajúci pán Slušný odvádza SP aj ZP z maximálneho mesačného vymeriavacieho základu 112 405 Kč. Táto hranica platí rovnako aj pre zamestnávateľa, no nevzťahuje sa na úrazové poistenie, ktoré je súčasťou SP. Preto je potrebné odvody zamestnávateľa dopočítať ako 24,4 % z hornej hranice a 0,8 % z hrubej mzdy. V súčte činí SP hradené zamestnávateľom 39 867 Kč. Keďže zamestnanec Slušný dosahuje vysoký príjem, nemá nárok na nezdaniteľnú časť ZD a musí hradiť daň aj v hodnote 25 %. Suma celkových odvodov za zamestnanca tvorí takmer 84 000 Kč, čo tvorí 44 % celkových nákladov zamestnávateľa. Skutočná sadzba dane sa až v tomto prípade priblížila nominálnej, teda bude odvedená daň približne v takej výške, ako štát zamýšľal. Pre živnostníčku Drobnú s príjmom 150 000 Kč a pre živnostníka Tichého s príjmom 189 867 Kč platí, že si môžu mesačne uplatniť paušálne výdavky vo výške 11 458 Kč a v oboch prípadoch nemajú nárok na nezdaniteľnú časť ZD. V prípade príjmu 189 867 Kč hradí pani Drobná maximálne poistné odvody. Poistné odvody pána Tichého za mesiac v súčte tvoria 52 566 Kč, spolu s odvedenou daňou až 79 249 Kč. Zaťaženie zárobkov sa pohybuje okolo 42 %, teda je príliš vysoké. Príčinou je nízka maximálna hranica paušálnych výdavkov, ktorá zníži ZD aj vymeriavacie základy len minimálne. Limit výdavkov ovplyvňuje už príjem 35 000 Kč.

Na základe uvedených výpočtov je možné tvrdiť, že celkové odvody SZČO, ktorá inkasuje fakturovaný príjem vo výške nákladov na zamestnanca, sú o tretinu menšie ako odvody zamestnanca a jej čistý príjem je o tretinu vyšší ako čistá mzda zamestnanca. Takéto tvrdenie ale neplatí pokiaľ sa jedná o príjem extrémne nízky alebo extrémne vysoký, kde je potrebné dohliadať na minimálne a maximálne odvody. V prípade veľmi nízkeho príjmu musí SZČO odvádzať minimálne zálohy na poistné. Napriek tomu, že daňová povinnosť je nulová, zálohy tvoria takmer tak vysokú hodnotu ako sú celkové náklady za závislú prácu, preto je aj čistý príjem SZČO vyšší len o veľmi malé percento. V prípade extrémne vysokého príjmu vychádza poistné z maximálneho vymeriavacieho základu, teda mesačná platba je najvyššia možná. Napriek tomu, že tieto výdavky znižujú základ dane a teda aj daň predstavujú celkové výdavky menšiu hodnotu ako sú výdavky za závislú činnosť ale tento rozdiel je veľmi slabý. SZČO si musí všetky výdavky uhradiť sama a preto čistý príjem je len zanedbateľne vyšší od príjmu zamestnanca.

V prípade že podnikateľovi prináleží rovnaký príjem ako hrubý príjem zamestnanca nie je výkon závislej práce živnostníkom – „falošná živnosť“ z hľadiska čistého príjmu veľmi výhodný. V žiadnom z namodelovaných príkladov nebolo preukázané, že „falošný živnostník“ tiež ušetrí na odvodoch. Práve naopak, odvody živnostníka sú v tomto prípade vyššie a jeho čistý príjem nižší ako u zamestnanca. Z pohľadu celkovej odvodovej povinnosti sa za zamestnanca odvedú 2,5-násobne vyššie odvody ako za SZČO. V hraničných prípadoch dokonca čistý príjem SZČO tvorí menej ako čistý príjem zamestnanca, čo je spôsobené vysokými poistnými

odvodmi. Je preto opodstatnené pomenovanie pre takýchto pracovníkov ako „živnostníci z donútenia“, pretože na tomto vzťahu výrazne ušetrí zamestnávateľ (zadávateľ). Živnostník síce ušetrí na odvedenej dani ale o to viac si priplatí na poistnom. Príčinou vysokých poistných odvodov SZČO je ich komplikovaný výpočet a neustále zvyšovanie. Je dôležité dodať, že uvedená výška poistných odvodov vychádza zo situácie, kedy podnikateľ začal v roku 2012 podnikat'. Ak by začal podnikat' napr. v roku 2015 jeho mesačné odvody by predstavovali minimálne odvody na ZP, t.j. 1 573 Kč a SP by nehradil z dôvodu oslobodenia v prvom roku výkonu činnosti. Odvody by v tom prípade boli výrazne nižšie. Vzhľadom na to, že vymeriavací základ pre poistné aj daňový základ sa znižujú o paušálne výdavky je možné považovať za príčinu vysokého poistného aj nastavenie maximálnej hodnoty výdavkov, ktorá zasahuje už príjem podnikateľa vo výške 35 000 Kč. Napriek tomu, že táto situácia nie je veľmi výhodná pre živnostníka, k uzatváraniu takýchto pomerov dochádza často a štát v danom prípade inkasuje daňovo-odvodové príjmy v priemere o štvrtinu menšie, ako by získal za klasického zamestnanca.

4.1.3 Hodnotenie zdanenia zamestnancov a podnikateľov medzi krajinami s ohľadom na tzv. švarcsystém

Na modelových situáciách boli demonštrované rozdiely v zdanení príjmov zo zamestnania a z podnikania v rámci Česka a v rámci Slovenska. Na údajoch v nasledujúcej tabuľke je zobrazený rozdiel medzi krajinami. Komparácia zaťaženia zárobkov bude vykonaná na základe porovnania výšky celkových odvodov, čistej mzdy, celkovom zaťažení zárobku a efektívnej sadzby dane.

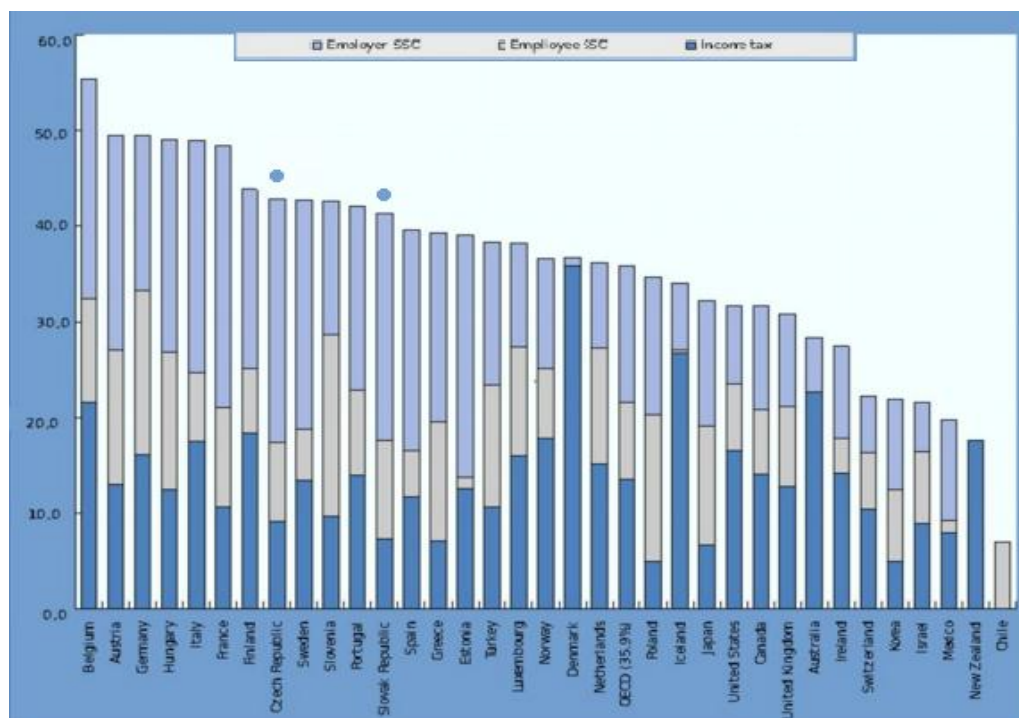
Tab. 15 Porovnanie odvodového zaťaženia z príjmu medzi krajinami

Subjekt, krajina	Hrubý príjem	Celkové odvody	Čistý príjem	Celkové zaťaženie zárobku	ESD	
Zamestnanec	ČR	9 200 Kč	4 140 Kč	8 188 Kč	33,58 %	0,00 %
	SR	9200 Kč	-	-	-	-
	ČR	12 328 Kč	5 957 Kč	10 563 Kč	36,06 %	3,31 %
	SR	12 328 Kč	5 522 Kč	10 500 Kč	34,47 %	3,52 %
	ČR	35 000 Kč	20 715 Kč	26 185 Kč	44,17 %	14,19 %
	SR	35 000 Kč	21 126 Kč	26 194 Kč	44,64 %	11,76 %
	ČR	150 000 Kč	83 289 Kč	106 822 Kč	43,81 %	19,67 %
	SR	150000 Kč	83 887 Kč	105 981 Kč	44,18 %	19,30 %
SZČO	ČR	12 328 Kč	3 740 Kč	8 588 Kč	30,34 %	0,00 %
	SR	12 328 Kč	5 257 Kč	7 071 Kč	42,64 %	0,00 %
	ČR	35 000 Kč	3 871 Kč	31 129 Kč	11,06 %	0,09 %
	SR	35 000 Kč	8 880 Kč	26 120 Kč	25,37 %	4,03 %
	ČR	150 000 Kč	9 979 Kč	127 211 Kč	15,19 %	6,65 %
SR	150 000Kč	62 826Kč	87 174 Kč	41,89 %	12,58%	

Z výpočtov uvedených v tabuľke sa dá zhodnotiť, že zdanenie príjmu zo závislej činnosti sa v oboch krajinách pohybuje z celkového pohľadu približne v rovnakých hodnotách. Celkové zaťaženie zárobku zamestnanca sa medzi krajinami odlišuje len približne o 2 percentné body. Český zamestnávateľ má možnosť nižších nákladov pri zamestnávaní pracovníkov s minimálnou mzdou. Tá je v Českej republike pre rok 2015 vo výške 9 200 Kč¹², zatiaľ čo na Slovensku predstavuje 10 368 Kč¹³ (380 €). Keďže sa nedá dopočítať zdanenie českej minimálnej mzdy pomocou slovenského systému, je pre účely komparácie využitá hodnota hrubej mzdy zamestnanca vo výške celkových nákladov zamestnávateľa na zamestnanca s hrubou mzdou 9 200 Kč. Celkové odvody na nákladoch zamestnávateľa siahajú až do výšky 44 %, tzn. podiel čistej mzdy na osobných nákladoch tvorí iba zhruba 56 %. Hodnota odvodov je v oboch krajinách vysoká. Skutočná zdanenie sa u príjmu 35 000 Kč zdaneného v ČR približuje nominálnemu, u minimálnej mzdy je zdanenie nulové a 150 000 Kč príjem je skutočne zdanený vyššie ako štát očakáva. Napriek rozdielnej metodike dopočítania základu dane je v oboch krajinách zdanenie závislej činnosti a odvodová povinnosť približne rovnako vysoká a miera zdanenia zamestnanca výrazne prevyšuje zdanenie SZČO. Mieru zaťaženia mzdy povinnými odvodmi zobrazuje aj nasledujúci obrázok, ktorý uvádza krajiny OECD. Z obrázku je možné vidieť, že Česko a Slovensko sa nachádzajú na takmer rovnakej

¹² V roku 2016 sa zvýšila minimálna mzda v ČR na 9 900 Kč a postupne sa znižuje rozdiel v minimálnej mzde medzi SR a ČR (MPSV ČR, 2015).

úrovni. Mierne sa odlišuje pomer dane a poistného odvádzaného zamestnancom. V ČR je zdanenie vyššie a poistný odvod zamestnanca nižší ako na Slovensku v úhrne sa však tento rozdiel vyrovnáva. V porovnaní s priemerným zaťažením všetkých krajín OECD sa ČR aj SR nachádza ďaleko za priemerom. Výrazne vyššie zaťaženie práce pretrváva v krajinách ako Belgicko, Rakúsko, Nemecko, Maďarsko a Taliansko.

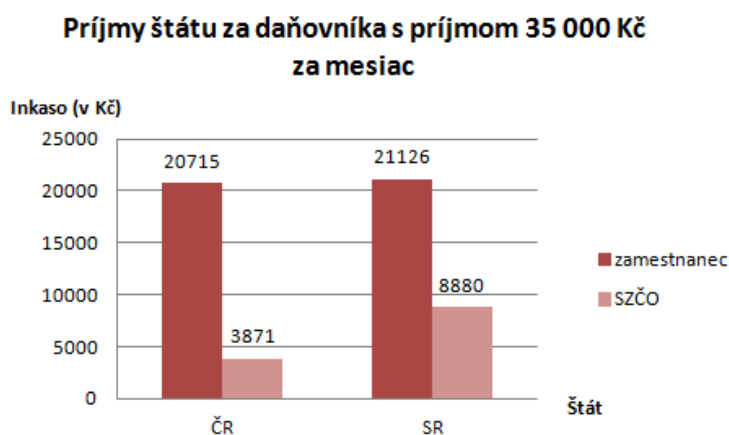
Obr. 1 Daň z príjmu s poistnými odvodmi zamestnanca a zamestnávateľa ako % z ceny práce za zamestnanca s priemernou mzdou

Zdroj: OECD, 2016

Celkové zaťaženie českých podnikateľov je diametrálne nižšie ako zaťaženie zárobku slovenských podnikateľov. Z príjmu 12 328 Kč tvorí stále 30 % celkové zaťaženie zárobku, čoho príčinou je platba minimálnych odvodov. V ostatných prípadoch ale čistý príjem na celkovom zaťažení zárobku predstavuje 85 až 90 %. Skutočné zdanenie je takmer nulové a vzrastá až pri vysokom príjme. Ani vtedy však nedosahuje ani polovičnú hodnotu, ktorú štát očakáva na výbere dane. Dôvodom takéhoto nízkeho zaťaženia príjmu sú vo veľkej miere paušálne výdavky, ako už bolo spomenuté a možnosť odčítať si z príjmov v určitých prípadoch 40-80 %, ktorých hodnota ročne môže dosiahnuť aj 1 600 000 Kč pri remeselnej činnosti či poľnohospodárskej výrobe. Častejším prípadom je uplatnenie 60 % výdavkov, ktorých maximálny limit predstavuje 1 200 000 Kč ročne. V porovnaní so 40 % výdavkami a maximom uplatňovaným na Slovensku vo výške 5 040 € (137 506 Kč) ročne si český daňovník môže znížiť základ dane aj vymeriavacie základy pre poistné v hraničnom prípade až takmer o 12x viac ako slovenský daňovník. Paušálne

výdavky v ČR sú tak vysoké, že znižujú základ dane približne na jednu tretinu až jednu polovicu zo základu dane zamestnanca a vzhľadom na to, že vymeriavací základ predstavuje iba výšku polovičného základu dane, poistné sa dopyčítava len z 20 % fakturovanej čiastky.

Ak by sme pre zjednotenie abstrahovali od hraničných prípadov s nadmerne vysokým či veľmi nízkym príjmom, dá sa tvrdiť, že odvody podnikateľov na Slovensku sú 2,5-násobne vyššie ako odvody českej SZČO ale stále sú nižšie ako odvody zamestnanca. Tento rozdiel vo väčšine prípadov nie je taký vysoký ako v ČR. Situácia je vykreslená na nasledujúcom grafe.

Obr. 2 Daňovo odvodové príjmy štátu za daňovníka s príjmom 35 000 Kč za mesiac.

Ako hlavný dôvod bol v predchádzajúcej kapitole stanovený vysoký odvod poistného, kedy len minimálne odvody tvoria na Slovensku približne o 1 500 Kč mesačne viac ako v Česku. Ako ďalší dôvod boli uvedené paušálne výdavky, ich využitelné percento a maximálna uplatniteľná ročná výška, ktorá je niekoľkonásobne nižšia ako maximum v ČR. Ako bolo uvedené na výpočtoch pre slovenských daňovníkov, paušálne výdavky sa už pri príjme 35 000 Kč nemohli využiť v plnej miere. Napriek tomu si aj v roku 2014 v daňovom priznaní uplatnilo 175 719¹⁴ samostatne zárobkovo činných osôb paušálne výdavky, čo je o 50 000 osôb viac ako je počet osôb uplatňujúcich skutočné výdavky. Teda viac ako polovica SZČO uplatňuje výdavky stanovené percentom z príjmu. Na základe toho predpokladám, že väčšina z nich poberá príjem maximálne pohybujúci sa okolo hodnoty 30 – 35 000 Kč Celkové odvody podnikateľov zarábajúcich takýto príjem tvoria stále cca 25 % na nákladoch zadávateľa, zatiaľ čo v Česku je to cca 12 %. Efektívna sadzba dane je pre podnikateľov vyššia ako v ČR.

Z pohľadu nelegálneho zamestnávania nízke zdanenie podnikateľov v Českej republike viac motivuje k uzatváraniu skrytých pracovnoprávných vzťahov, teda využívanie švarcsystému v krajine. Je výhodný pre zamestnanca aj vo chvíli, keď jeho fakturovaný príjem je rovnaký ako by dostal, keby bol skutočným zamestnan-

¹⁴ E-mailová komunikácia s Macíkovou (Finančná správa SR) [online]. 27.4.2016

com, nehovoriac o situácií, keby jeho príjem predstavuje výšku osobných nákladov na zamestnanca. Odvody, ktoré plynú do štátneho rozpočtu zo zamestnaneckého pomeru sú až štvornásobne vyššie ako odvody za SZČO. Zamestnávateľ teda ušetrí vysoké náklady ak si najmä na prácu živnostníka.

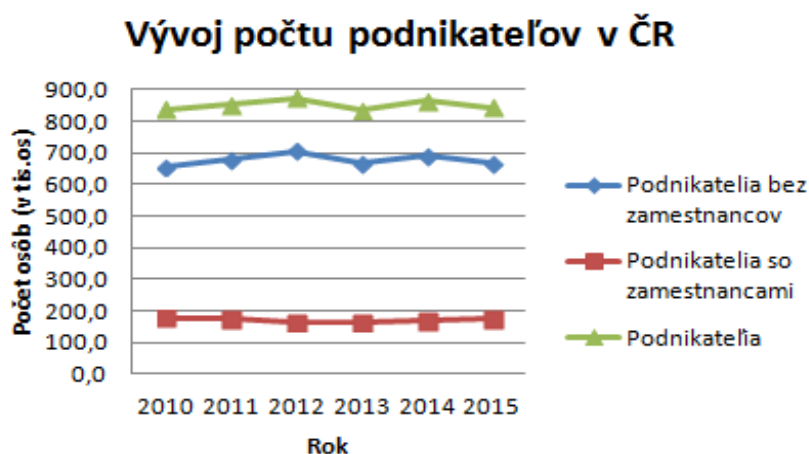
Na Slovensku je výhodnosť takéhoto vzťahu viac na strane zamestnávateľa pri rovnakej mzde skutočného zamestnanca a fakturovanej čiastke „falošného“ živnostníka. Čistá mzda SZČO sa aj v tomto prípade odlišuje od čistej mzdy zamestnanca ale rozdiel je len veľmi malý. Ak by bola fakturovaná čiastka „falošného“ živnostníka vo výške osobných nákladov na zamestnanca výhodnosť by sa prejavila na oboch stranách obchodnoprávneho vzťahu. V tomto prípade by ale zamestnávateľ neušetril na nákladoch, preto predpokladám, že k situácií, kedy živnostník zarába aspoň vo výške nákladov práce na zamestnanca alebo viac v praxi nedochádza často. Štát zinkasuje na odvodoch za zamestnanca približne 2-2,5násobne viac.

4.2 Údaje a ich hodnotenie s ohľadom podnikateľov vykonávajúcich činnosť s charakterom závislej práce

Na základe údajov z Výberového zisťovania pracovných síl¹⁵ je možné na nasledujúcom grafe sledovať vývoj počtu podnikateľov v Českej republike od roku 2010. V roku 2015 tvoril počet podnikateľov 8 % z celkového počtu obyvateľov ČR. Najvyšší počet dosiahli SZČO v roku 2012, kedy podnikalo 872,3 tisíc osôb, čo tvorí 8,30 % z počtu obyvateľov. Počet podnikateľov, ktorí sú zároveň zamestnávateľmi sa pohybuje približne okolo 170 tisíc a je počas sledovaného obdobia takmer konštantný, na rozdiel od podnikateľov bez zamestnancov, u ktorých sa dajú pozorovať určité výkyvy. Pokles sa dá pozorovať v roku 2013. Usudzujem, že okrem iných vplyvov vtedajšej ekonomickej situácie v krajine sa na tomto poklese podieľal aj zákon spojený s prísnyim zákazom švarcsystému a následné zvýšené kontroly zamerané práve na túto problematiku. Podiel pracovníkov na vlastný účet, tzn. podnikateľov bez zamestnancov predstavuje približne 80 % z celkového počtu podnikateľov.

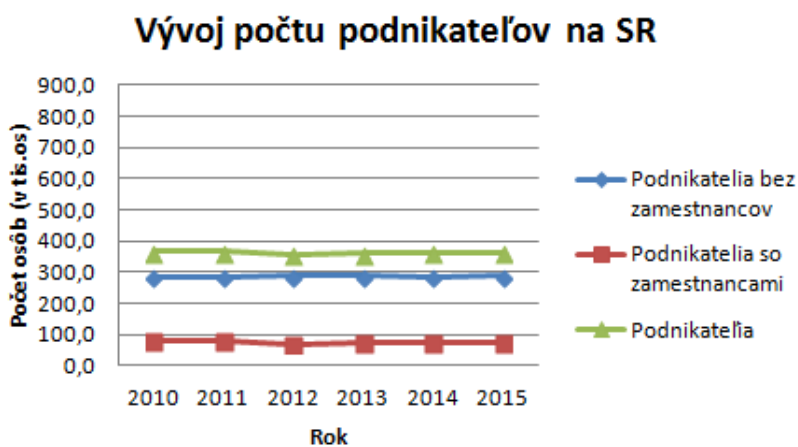
¹⁵ Výberové zisťovanie pracovných síl (VZPS) – Labour force survey (LFS) je priebežné monitorovanie pracovných síl uskutočnené priamym zisťovaním v domácnostiach. Štatistické úrady uskutočňujú prieskumy na základe dotazníkového šetrenia, v rámci ktorého sa tvorí bytový výber, ktorý by mal rovnomerne pokrývať krajinu. Predmetom zisťovania sú všetky osoby od 15 rokov. Všetky zisťované údaje sú prepočítané na podľa aktuálnych údajov o obyvateľstve. Metodika vychádza z odporúčania Eurostatu (ŠÚSR, 2014).

Údaje o počte podnikateľov, ktoré uvádzajú štatistické úrady a LFS sa líšia s ohľadom na metodiku ich zisťovania. Vzhľadom na to, že ŠÚSR vďaka VZPS vytvára prehľad o počte podnikateľov, ktorých výkon činnosti má formu závislej práce, sú v tejto práci využité práve údaje z LFS.

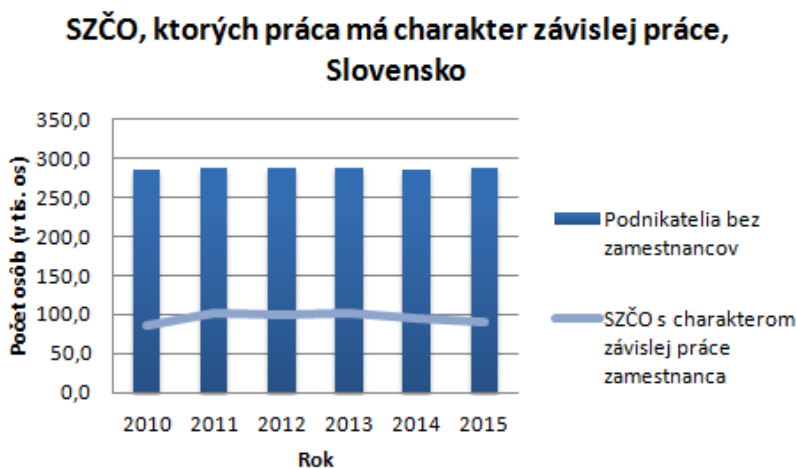

Obr. 3 Počet podnikateľov v Českej republike
Zdroj: Eurostat, 2016

Celkový počet podnikateľov na Slovensku je počas posledných rokov stabilný, ako je možné vidieť na Obr. 4 a pohybuje sa okolo 360 tisíc osôb ročne. Z počtu obyvateľov SR tvoria podnikatelia necelých 7 %. Mierny pokles sa prejavil u podnikateľov so zamestnancami a to v roku 2012. Rovnako ako v Česku, tvorí počet podnikajúcich bez zamestnancov takmer 4/5 zo všetkých podnikateľov.

Obr. 4 Počet podnikateľov na Slovensku
Zdroj: Eurostat, 2016

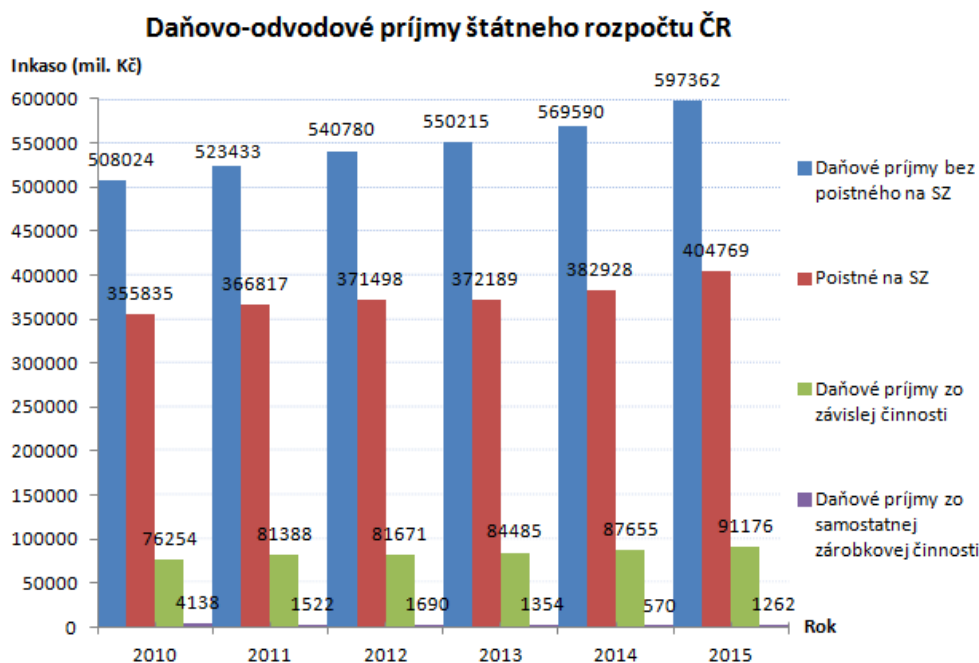
Obr. 5 Samostatne zárobkovo činná osoba s charakterom závislej práce zamestnanca
Zdroj: Eurostat, 2016; Ústredie štatistického úradu, 2010-2016

Práve časť podnikateľov bez zamestnancov predstavuje skupinu subjektov, ktorí vykonávajú živnosť z donútenia. Štatistický úrad SR sleduje s rozvíjajúcim sa trendom živnosti z donútenia túto problematiku od roku 2010. Z výsledkov na Obr. 5 vyplýva, že približne 100 tisíc živnostníkov vykonáva svoju činnosť ako klasický zamestnanec no na základe obchodnoprávneho a nie pracovnoprávneho vzťahu. Maximálne hodnoty boli dosiahnuté v rokoch 2011 a 2013, kedy počet živnostníkov z donútenia dosiahol 102 tisíc. V roku 2014 sa ich počet medziročne znížil o 7 % a poklesol na 95,2 tisíc. Pokles pokračoval aj v roku 2015, kedy živnostníkov z donútenia bolo 91,4 tisíc, čo predstavuje od roku 2011 najnižšie číslo. V porovnaní s rokom 2013 nastal pokles takmer o 11 %. Za príčinu by sa dali považovať zmeny z roku 2013, ktoré sa týkali obmedzenia paušálnych výdavkov nominálnou hodnotou a zmenou v Zákonníku práce, ktorá spresnila pojem závislej práce. Je potrebné dodať, že napriek tomu, že sa nejedná o odhad, tieto údaje môžu byť skreslené. Dôvodom je metóda získavania údajov a subjektívne posúdenie účastníkov šetrenia či považujú ich prácu za závislú prácu podľa zákonnej definície. Napriek tomu sa z údajov dá usúdiť, že približne 1/3 živnostníkov vykonáva nelegálnu prácu vo forme živnosti z donútenia resp. „falošnej živnosti“.

Počet podnikateľov podľa VZPS je v Českej republike vyšší aj po zohľadnení rozdielu v počte obyvateľov. Preto predpokladám, že počet „falošných živnostníkov“ dosahuje viac ako 30 %, ktoré sa predpokladajú na Slovensku. Okrem toho, ako už bolo povedané, má český podnikateľ väčšiu motiváciu pristúpiť na takúto formu vzťahu vďaka celkovo výhodnejšie nastavenému odvodovému systému, čo dokazujú aj hodnoty inkasa daňových príjmov v rámci krajín bližšie popísané v ďalšej kapitole.

4.2.1 Inkaso daňovo odvodových príjmov

Na nasledujúcom grafe je znázornený vývoj vybraných daňových príjmov plynúcich do štátneho rozpočtu v Českej republike. Medzi daňové príjmy plynúce do rozpočtu patria aj príjmy zinkasované na poistnom na sociálne zabezpečenie. Ako je možné vidieť, daňové príjmy spolu s poistným na sociálne zabezpečenie majú rastúci trend. Rast sa javí aj u inkasa dane zo závislej činnosti aj keď v menšej miere. Príjmy z daní zo samostatnej zárobkovej činnosti prejavujú kolísavý charakter a v porovnaní s príjmami zo závislej činnosti predstavujú len veľmi malú položku v štátnom rozpočte. Z celkových daňových príjmov tvoria príjmy za podnikanie len 1,38 % v roku 2015. Za sledované obdobie dosiahli maximálne 2,06 % z celkových príjmov (bez SZ) a to v roku 2012. Na výber dane z podnikania negatívne vplývali zmeny v percentuálnej sadzbe paušálnych výdavkov súvisiace s rokom 2009 a zavedenie paušálnych výdavkov na dopravu (MF ČR, 2012). Ako bolo uvedené na Obr.2 po roku 2012 nastal pokles počtu podnikateľov a s ním sa prejavil aj pokles daňového inkasa. Toto bolo najnižšie v roku 2014, kedy síce počet podnikateľov vzrástol ale príjem v štátnej pokladni klesol na 570 mil. Kč. Na výbere dane sa neprejavilo, pre štát, pozitívne obmedzenie možnosti uplatnenia percentuálnych výdavkov maximálnou nominálnou hodnotou pre vybrané činnosti v roku 2013, ktoré malo priniesť výrazné zvýšenie vybranej dane. Rovnako malo spôsobiť nárast inkasa aj obmedzenie možnosti využiť zľavu na manželku a zvýhodnenie na deti pri využití výdavkov percentom z príjmu. V roku 2015 vzrástla hodnota vybranej dane zo samostatnej činnosti o viac ako 120 %. Dá sa preto usúdiť, že pominuli príčiny nízkeho výberu z roku 2014 a až neskôr sa začali prejavovať dôsledky zavedenia limitnej hranice paušálnych výdavkov. V nadväznosti na zmeny súvisiace s paušálnymi výdavkami (zavedenie maxima pre zostávajúce činnosti – pre remeselnú aj neremeselnú činnosť) ktoré boli vykonané v roku 2015 usudzujem, že výber dane v roku 2016 bude nadobúdať rastúci trend pre obidve sledované skupiny zdanených príjmov. Predpokladám, že tento rast bude spomaľovaný z dôvodu zavedenia zľavy za umiestnenie dieťaťa v predškolskom zariadení a tiež z dôvodu zvýšenia daňového zvýhodnenia na druhé, tretie a každé ďalšie dieťa.

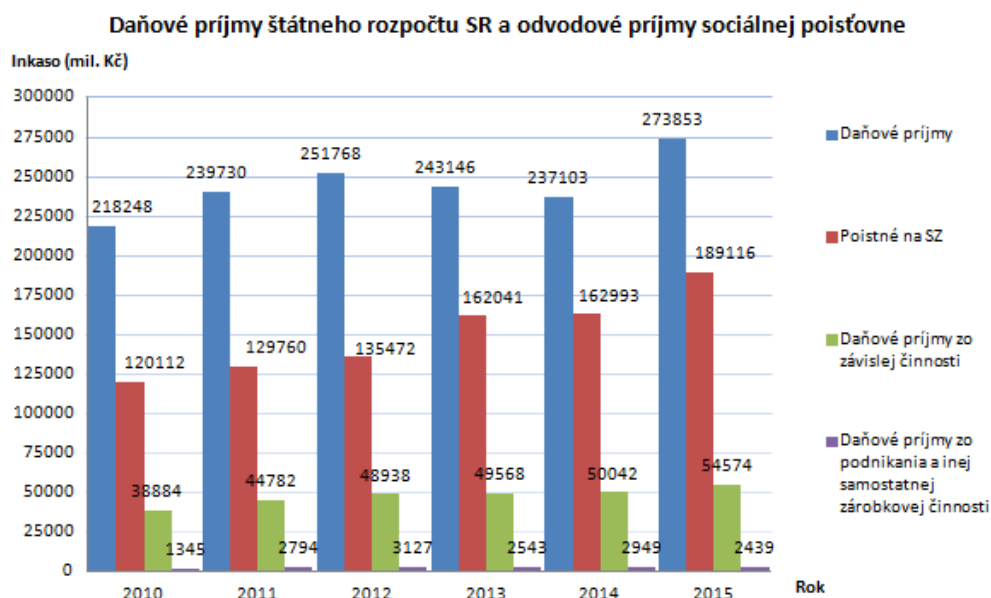

Obr. 6 Daňovo-odvodové príjmy štátneho rozpočtu ČR

Zdroj: Ministerstvo financií ČR, 2015

Ako uvádza MF SR súčasťou rozpočtu verejnej správy je ústredná správa, územná správa a fondy sociálneho a zdravotného poistenia (MF SR, 2016a). Znamená to, že medzi príjmy štátneho rozpočtu neradíme príjmy na sociálne zabezpečenie ako je to v Česku ale celkové daňové príjmy sú o túto položku nižšie. Z Obr. 7 je možné spozorovať, že vývoj daňových príjmov zo zamestnania má jemne rastúci charakter počas celého sledovaného obdobia. Rast príjmov z podnikania prejavuje určité výkyvy a počas celého obdobia predstavuje len malý zlomok oproti inkasu zo závislej činnosti. Až do roku 2013 súviseli s výraznými legislatívnymi obmedzeniami ako napríklad zrušenie či zníženie niektorých nezdaniteľných častí základu dane či oslobodení a tiež aj zníženie paušálnych výdavkov zo 60 % na 40 % (Kačalka, 2010). Za rok 2013 sa prejavil ale pokles týchto príjmov v štátnom rozpočte. Napriek tomu, že boli zavedené limitné hranice pre uplatnenie paušálnych výdavkov na 5 040 € ročne, z ktorých by sa očakával práve rast výberu dane z podnikania, nestalo sa tak. Za jeden z dôvodov je možné považovať spomalenie ekonomiky, kedy podnikatelia inkasovali nízke príjmy, teda odvádzali daň z nižšieho základu dane. Ako ďalší dôvod uvádza Sporina s Remetom zmeny vo výpočte vymeriavacieho základu pre poistné odvody. Tieto zmeny sa týkali nemožnosti odpočítať zaplatené odvody pri výpočte vymeriavacieho základu a znižovania koeficientu, ktorým sa vymeriavací základ delí (2012). Keďže na zistenie základu dane je možné príjmy znížiť aj o výdavky na poistné odvody, spôsobilo zvýšenie vymeriavacieho základu a teda poistných odvodov zníženie základu dane. Znamená to, že inkaso dane z podnikania síce kleslo ale tieto príjmy boli presunuté do fondov sociálneho a zdravotného poistenia. To, že sa nenaplnilo očakávanie zvýšenia inkasa vďaka

obmedzeniam paušálnych výdavkov naznačuje, že sa živnostníci zvýšenému daňovému zaťaženiu vo väčšej miere vyhýbali (Remeta, Strížencová, 2014). Vzhľadom na to, že nenastali žiadne výrazné zmeny v legislatíve usudzujem, že aj v roku 2016 a v nasledujúcich rokoch bude výber daní zo závislej aj zo samostatnej činnosti približne na rovnakej úrovni ako v roku 2015.

Obr. 7 Daňové príjmy štátneho rozpočtu SR a odvodové príjmy sociálnej poisťovne¹⁶
Zdroj: Ministerstvo financií SR, 2016b; Sociálna poisťovňa, 2016

Z vyššie uvedeného vývoja daňových príjmov v štátnych rozpočtoch oboch krajín sa dá skonštatovať, že výška inkasa dane z podnikania je výrazne nižšia ako daňový príjem zo zamestnania. Na Slovensku predstavuje príjem zo závislej činnosti v štátnom rozpočte priemerne za dané obdobie 19,56 % zatiaľ čo daňové odvody z podnikania tvoria priemerne len 1,03 %. V Česku je situácia ešte výraznejšia, kedy z daňových príjmov (bez SZ) tvoria dane z podnikania priemerne len 0,33 %. Napriek tomu, že v ČR podniká o 400 tisíc subjektov viac ako na Slovensku predstavuje priemerný príjem za sledované obdobie za podnikanie v ČR 1 756 mil. Kč. Priemerné inkaso za podnikanie na SR tvorí v prepočte 2 532,83 mil. Kč, čo je 1,5-násobne viac napriek nižšiemu počtu podnikateľov. Príjmy zo zamestnania predstavujú viac o takmer 15 % z celkových daňových príjmov (bez SZ).

Je možné skonštatovať, že v oboch krajinách existuje také nastavenie daňového systému, ktoré spôsobuje výrazný rozdiel medzi odvodovým zaťažením zamestnanca a podnikateľa a s tým súvisiaci rozmach nelegálneho zamestnávania tzv. švarcsystému. Keďže tento rozdiel je výraznejší v Českej republike dá sa tvrdiť, že vyšší počet „falošných živnostníkov“ aj väčšie dopady na štátny rozpočet prevažujú práve v ČR.

¹⁶ Hodnoty prepočítané kurzom 27,283 Kč/1 €.

4.3 Návrh odporúčenia na riešenie negatívnych dopadov

Negatívnym dopadom nastavenia súčasného daňového systému je výrazne rozdielne zdanenie príjmu zamestnanca a samostatne zárobkovo činnnej osoby. Rozdiel v zdanení so sebou nesie neochotu zamestnávateľa prijímať nových zamestnancov do pracovnoprávneho pomeru a početné vyhýbanie sa daňovo-odvodovej povinnosti zo strany zamestnávateľa aj zamestnanca. Na druhej strane podnikatelia živnostníci chcú tento rozdiel využiť, pristúpia na dlhodobý obchodnoprávny vzťah a radšej sa vzdajú nárokov, ktoré by inak získali ako zamestnanci.

Významné rezervy vidím v nastavení a využívaní paušálnych výdavkov, ktoré v najväčšej miere spôsobujú rozdiel v odvodovej povinnosti subjektov v ČR. Aj v tomto prípade by mohol byť slovenský systém inšpiráciou. Nastavenie percentuálnej výšky v ČR by som ponechala, keďže toto percento by malo podľa tvorcov sústavy odzrkadľovať skutočné výdavky. Navrhujem znížiť maximálnu nominálnu hranicu uznateľných výdavkov približne na polovicu súčasných limitov. Stanovenie maxima na polovičnú hodnotu považujem za primeraný krok, pretože príjmy do štátneho rozpočtu by sa zvýšili spolu s príjmami do sociálnej a zdravotnej poisťovne, súčasne by vysoko zárobkové subjekty, využívajúce paušálne výdavky mali obmedzenú možnosť daňovej optimalizácie. Zároveň by nastavenie limitu na polovicu z dnešnej hodnoty plnilo prvotnú funkciu paušálnych výdavkov, t.j. znížiť administratívnu záťaž drobným podnikateľom. Na Slovensku túto možnosť využíva napriek výrazne nižšiemu nastaveniu uznateľných výdavkov približne 50 % podnikateľov. S ohľadom na túto skutočnosť a s ohľadom na to, že prvé aj druhé zavádzanie limitov bolo podnikateľskou sférou prijaté pomerne bez významných negatívnych ohlasov, pokračovala by som v obmedzovaní nominálnej výšky výdavkov. Toto zníženie by samozrejme muselo prebiehať postupne, nie nárazovo, aby zvýšené odvody neboli pre menších podnikateľov príčinou ukončenia činnosti. Aj pri dosiahnutí maxima vo výške $\frac{1}{2}$ súčasnej hodnoty by český daňovník mal stále možnosť uplatniť ročne niekoľkonásobne viac ako daňovník slovenský.

Všeobecným návrhom pre úpravu českého daňového systému je jeho zjednodušenie a sprehľadnenie. Inšpiráciou by mohol byť práve daňový systém SR, ktorý prešiel veľkou reformou v roku 2004 a čiastkovou aj v roku 2013. Počas týchto reforiem boli vo veľkej miere obmedzené zrušené či inak limitované možnosti na zníženie daňovej povinnosti a iné úľavy. Pre Českú republiku by som navrhla ponechať iba nezdaniteľnú časť základu dane na poskytnutie bezúplatného plnenia, zľavu na daňovníka a na jeho manželku. Táto redukcia by sa týkala práve príjmu z podnikania a to z toho dôvodu, že podnikatelia na rozdiel od zamestnancov majú možnosť vypočítať daň aj odvody z príjmov znížených o výdavky, tzn. základ dane podnikateľa je vždy nižší ako základ dane zamestnanca pri rovnakom hrubom príjme. Toto riešenie by malo aspoň čiastočne znižovať rozdiely v zdanení podnikateľa a zamestnanca.

Ďalšiu možnosť úpravy vidím v zmene výpočtu základu dane zo závislej činnosti v ČR. Ako bolo možné vidieť na príkladoch aj štatistikách napriek rozdielnej metodike zisťovania základu dane v sledovaných krajinách, výsledné zdanenie a čistá mzda boli približne na rovnakej úrovni. Usudzujem teda, že ak by sa zvýšila

sadzba dane v ČR a znovu by bola daň vyrubovaná z hrubej mzdy zníženej o poistné hradené zamestnancom, zaťaženie práce by zostalo nezmenené a súčasne by zdanenie samostatnej činnosti vzrástlo. Ak by bola sadzba dane z hrubého príjmu nastavená napr. na 22 %¹⁷, nominálna sadzba by sa zvýšila o 7 percentných bodov. Skutočné zdanenie podnikateľov by však nevzrástlo o 7 p. b., reálne by bolo vyššie ako v súčasnosti, no nižšie ako naznačuje sadzba, pretože by podnikatelia mohli znovu od svojich príjmov odčítať aj hodnotu zaplateného poistného. Aj v tomto prípade by mohol byť slovenský systém zrušením tejto možnosti inšpiráciou.

Zníženie odvodov pre zamestnancov a ich zamestnávateľov by bolo podľa môjho názoru možné, až po celkovej reforme dôchodkového systému, ktorá je v súčasnosti v nedohľadne.

Čo sa týka negatívneho dopadu v podobe tzv. švarcsystému riešenie nevidím vo forme striktného zákazu, keďže kontrola švarcsystému je veľmi náročná a ťažko preukázateľná a vo výsledku je nájdených, potrestaných a odstránených prípadov len veľmi malý zlomok. Čiastočne súhlasím so Strnadovou, ktorá tvrdí, že jeho legalizácia by mala veľmi negatívny vplyv na verejné rozpočty, keďže všetci zamestnanci by prešli na obchodnoprávnu formu vzťahu (2014). Týka sa to ale prípadu legalizácie pri súčasnom systéme. Ak by systém zahŕňal vyššie uvedené zmeny, dala by sa legalizácia švarcsystému považovať za správny krok.

Všetky moje návrhy zmien ale vyžadujú komplexnú hĺbkovú analýzu následkov týchto zmien. Vyhodnotenie vplyvov na verejné rozpočty, na politiku zamestnanosti, na sociálny systém štátu a rôzne iné oblasti, ktoré by boli zmenami zasiahnuté.

¹⁷ Odôvodnenie hodnoty v kapitole 4.1. časť Sadzba dane a základ dane.

5 Záver

Moja bakalárska práca bola zameraná na komparáciu daňovo-odvodového zaťaženia fyzických osôb v Českej republike, v Slovenskej republike a medzi krajinami s ohľadom na tzv. švarcsystém. V prvej časti práce boli popísané základné princípy fungovania systému zdanenia a poistných odvodov v oboch krajinách. Ďalej bol popísaný fenomén nelegálneho zamestnávania tzv. švarcsystému, ktorý je veľkou mierou naviazaný na možnosť uplatňovania výdavkov stanovených ako percento z dosiahnutého príjmu. Štvrtá kapitola bola zameraná na konkrétne porovnanie daňovo-odvodového zaťaženia fyzických osôb na modelových príkladoch a vyhodnotenie modelov z pohľadu švarcsystému. Rovnako boli predložené a ohodnotené údaje o počte podnikateľov, miere využívania švarcsystému a hodnotenie dopadov na inkaso daňových príjmov v štátnom rozpočte.

Na základe komparácie som dospela k záverom, že rozdiel v zdanení závislej a samostatnej činnosti dosahuje veľmi veľké rozmery v oboch sledovaných krajinách. V Česku sú rozdiely v zdanení ešte vyššie ako na Slovensku. Zatiaľ čo na Slovensku predstavujú odvody za samostatnú činnosť 40 % z celkových odvodov za zamestnanca pri príjme 35 000 Kč, v Česku predstavujú odvody podnikateľského subjektu len 20 % hodnotu celkových odvodov za zamestnanca pri rovnakom príjme. Z pohľadu švarcsystému, pri príjme samostatne zárobkovo činnnej osoby vo výške osobných nákladov na zamestnanca s príjmom 35 000 Kč sú pozorovateľné rozdiely medzi krajinami ešte vyššie. Zatiaľ, čo SZČO v Česku odvedie len o 5 p. b. viac, teda 25 % (1/4) z hodnoty odvodov zamestnanca s príjmom 35 000 Kč, na Slovensku odvedie podnikajúca osoba 65 % (2/3) z hodnoty odvodov zamestnanca. Štát ročne prichádza približne o 185 000 Kč za každého „falošného živnostníka“ v Česku zarábajúceho čiastku vo výške osobných nákladov na zamestnanca s príjmom 35 000 Kč. Na Slovensku štát v takomto prípade prichádza len o 85 000 Kč.

Dôvodom rozdielu v zdanení zamestnancov a podnikateľov je základ dane, z ktorého sa dopočítava daň. V oboch krajinách existuje možnosť pre SZČO uplatniť si na zistenie základu dane výdavky stanovené percentom z dosiahnutého príjmu a tak v podstatnej miere znížiť základ dane. Rozdiel v zdanení podnikateľov medzi krajinami spôsobujú najmä paušálne výdavky, ktoré sú v Českej republike nastavené v prospech podnikateľov. Stanovené percento sa líši v určitých prípadoch až dvojnásobne a ich horná nominálna hranica je 4 až 12krát vyššia. Tieto rozdiely spôsobujú, že zamestnávanie „falošných živnostníkov“ má vyšší potenciál práve v Českej republike. V súvislosti s uvedenými počtami podnikateľov v jednotlivých krajinách, som dospela k názoru, že počet SZČO vykonávajúcich činnosť formou závislej práce tvorí v Českej republike minimálne jedna tretina všetkých samostatne činných osôb.

Rozdielne zdanenie príjmov a vidina vyššieho zárobku a úspory na odvodoch je príčinou ochoty človeka vzdať sa určitých výhod zamestnanca a pristúpiť aj na nelegálnu formu práce. Pokiaľ bude v systéme táto možnosť v takom rozsahu, nebude možné z hospodárstva tzv. švarcsystém odstrániť.

6 Zoznam skratiek

- ČR Česká republika
ČSSZ Česká správa sociálního zabezpečení
ČZD Čiastkový základ dane
DPČ Dohoda o pracovnej činnosti
DPH Daň z pridanej hodnoty
DPP Dohoda o prevedení práce
DPFO Daň z príjmov fyzických osôb
ESD Efektívna sadzba dane
FKSP Fond kultúrnych a sociálnych potrieb
k.s. komanditná spoločnosť
MF SR Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MF ČR Ministerství financí České republiky
MPSV ČR Ministerství práce a sociálních věcí České republiky
MPSVR SR Ministerstvo práce, sociálních věcí a rodiny
SZČO Osoba samostatne zárobkovo činná
PP Pracovný pomer
PŽM Platné životné minimum
SP Sociálne poistenie
SR Slovenská republika
s.r.o. spoločnosť s ručením obmedzeným
ZDP_{ČR} Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
ZDP_{SR} Zákon č. 595/2003 z. z o dani z příjmov
SZSP slovenský zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení
SZZP slovenský zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a zmene a doplnení niektorých zákonov
v.o.s. verejná obchodná spoločnosť
ZD základ dane
ZP zdravotné poistenie
ZNP Zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
ZPSZ Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti
ZVZP Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění

7 Literatúra

- BRYCHTA, I., ET AL. *Daň z príjmov 2015: Výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1. 1. 2015*. 12. vydanie. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Meritum (ASPI). ISBN 978-80-7478-737-9.
- Burda, Z. „Švarcsystém v daňové judikatuře. Danarionline.cz [online]. 2011 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d34812v44429-svarcsystem-v-danove-judikatu-re/?search_query=%C4%B9%CB%87varcsyst%C4%82%C2%A9m&search_results_page
- CAS.SK. *Zmena v definícii závislej práce: Živnostníkov z donútenia má ubudnúť*. Cas.sk [online]. 2012 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.cas.sk/clanok/232201/zmena-v-definicii-zavislej-prace-zivnostnikov-z-donutenia-ma-ubudnut/>
- DANĚK, A. *Sankce ve zdravotním pojištění*. Mzdovapraxe.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: <http://www.mzdovapraxe.cz/dokument/nahled-dokumentu/doc-d50285v61843p1-sankce-ve-zdravotnim-pojisteni/?query=%24index%3D506>
- EUROSTAT. *Mzdy a náklady práce*. [online]. 2015 [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Wages_and_labour_costs/sk
- EUROSTAT. *Self-employment by sex, age and economic activity (1998 – 2008, NACE Rev. 1. 1) – 1 000*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-29]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>
- FURMANÍK, P. *Prehľad daňových zmien od roku 1993: Progresívna daň sa nevracia. Stále tu bola*. Investujeme.sk [online]. 2012 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.investujeme.sk/prehľad-danovych-zmien-od-roku-1993-progresivna-dan-sa-nevracia-stale-tu-bola/>
- GOLA, P. *Kdy se jedná o „švarcsystém“?*. Dumfinanci.cz [online]. 2014 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://dumfinanci.cz/clanky/4855-kdy-se-jedna-o-svarcsystem/>
- GOLA, P. *Vyšší paušály – krok správním směrem*. Ucetnikavarna.cz [online]. 2009 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/blog/detail-prispevku/articleid-161-vyssi-pausaly-krok-spravny-smerem/>
- HANOVÁ, L. *Odvody a dane z príjmov študentov v roku 2015*. Podnikajte.sk [online]. 2015 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/dane-a-uctovnictvo/c/1900/category/socialne-a-zdravotne-odvody/article/odvody-dane-studentov-2015.xhtml>

- HÁJEK, B. *Čtvrtmilionová pokuta za nelegální práci je příliš, řekl soud*. Ceskatelevize.cz [online]. 2014 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1017563-ctvrtmilionova-pokuta-za-nelegalni-praci-je-prilis-rekl-soud>
- HODASOVÁ, B. *Pozor na švarcsystém - kontroly sa zintezívňujú*. Finance.sk [online]. 2015 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://www.finance.sk/spravy/finance/162329-pozor-na-svarcsystem-kontroly-sa-zintezivnuju/>
- HOVORKA, J. *Dostanete malý dôchod, zvyšte sociální pojištění. Marksová napíše podnikatelům*. Zpravy.aktualne.cz [online]. 2016 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/dostanete-maly-duchod-zvyste-si-socialni-pojisteni-marksova/r~634a181ec02e11e59d7b0025900fea04/>
- HOVORKA, J. *Kdo platí víc na daních? Švarcsystém je stále atraktivní*. Zpravy.aktualne.cz [online]. 2015 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/finance/kdo-plati-vic-na-danich-svarcsystem-je-stale-atraktivni/r~328e12820b6811e581bd0025900fea04/>
- CHOD, K. *Elektronizace agendy a ČSSZ*. [online]. 2015 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: http://electroindustry.cz/files/prilohyVH/lednice_2015/5_CSSZ_Chod.pdf
- IPODNIKATEL.CZ. *Výdajový paušál nebo daňová evidence – co pro vás bude výhodnější od roku 2015?*. [online]. 2012 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.ipodnikatel.cz/Prijem-zamestnancu/svarc-system-aneb-zamestnani-na-zivnostnak/Vyhody-a-nevyhody-svarc-systemu.html>
- JURAČKOVÁ, V. *Nezdanitelné části základu dane v roku 2015*. Podnikajte.sk [online]. 2015 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/dane-a-uuctovnictvo/c/1928/category/dan-z-prijmov/article/nezdanitelne-casti-2015.xhtml>
- KAČALKA, Ľ. *Zvyšovanie daní 2010: Prehľad a dopad na štátny rozpočet*. Investujeme.sk [online]. 2010 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.investujeme.sk/zvysovovanie-dani-2010-prehzad-a-dopad-na-statny-rozpocet/>
- KANDLEROVÁ, K. *Co je a není švarcsystém*. Portal.pohoda.cz [online]. 2013 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <https://portal.pohoda.cz/pro-podnikatele/uz-podnikam/co-je-a-neni-svarcsystem/>
- KARPIŠ, J., ET AL. *Analýza sociálneho systému SR* [online]. Bratislava, 2006 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: http://m.iness.sk/media/docs/INESS_Analyza%20socialneho%20systemu%20SR.pdf
- KOHANOVÁ, L. *Legislativní novinky. Účetnictví v praxi*. Praha: Wolters Kluwer, 2016.,(1). ISSN 1211-7307.
- KOHOUTOVÁ, Z. *Paušál, nebo skutečné náklady? Letos se mnohým vyplatí změna*. Finance.idnes.cz [online]. 2015 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z:

- http://finance.idnes.cz/jak-prejit-z-pausalu-na-uctovani-skutecnych-nakladu-fyd-/p_dane.aspx?c=A150504_203552_p_dane_zuk
- KUČEROVÁ, D. *Nezdanitelné části základu daně 2015*. Podnikatel.cz [online]. 2015 [cit. 2016-02-26]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/clanky/nezdanitelne-casti-zakladu-dane-2015/>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *II. Pilíř – Důchodové spoření (ukončení)*. Mfcr.cz [online]. 2016 [cit. 2016-02-21]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/penzijni-sluzby-a-systemy/ii-pilir-duchodove-sporeni>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Přehled státního rozpočtu*. Mfcr.cz [online]. 2015 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/statni-rozpocet/>
- MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Státní závěreční účet za rok 2011*. Mfcr.cz [online]. 2012 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>
- MINISTERSTVO FINANCÍ SR. *Plnenie štátneho rozpočtu SR v metodike GFS v rokoch 2008 – 2015*. Finance.gov.sk [online]. 2016b [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=7162>
- MINISTERSTVO FINANCÍ SR. *Základný rámec pre tvorbu rozpočtu verejnej správy*. Finance.gov.sk [online]. 2016a [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=4306>
- MINIESTSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Přehled o vývoji částek minimální mzdy*. Mpsv.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/871>
- MINIESTSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Stanovisko k nové definici nelegální práce*. Portal.mpsv.cz [online]. 2012 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/obecne/prav_predpisy/vyklady/svarcssystem
- MINIESTSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Petr Nečas: Švarcysystém bych povolil všem do roku 2011 (HN)*. Mpsv.cz [online]. 2009 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/6271>
- MINIESTSTVO PRÁCE, SOCIÁLNÍCH VĚCÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Minimálne mzdové nároky*. Employment.gov.sk [online]. 2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk/sk/praca-zamestnanost/vztah-zamestnanca-zamestnavateľa/odmenovanie>
- MONTYRICH.CZ. *Ministerstvo financí: Chceš paušál? Zapomeň na slevu!* Montyrich.cz [online]. 2014 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.montyrich.cz/novinky/byznys/1966-ministerstvo-financi-chces-pausal-zapomen-na-slevu>
- NEŠČÁKOVÁ, L. *Zákoník práce 2014 v praxi: komplexní průvodce s řešením problémů*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-5124-5.
- NEŠLEHA, M. *Novinky v zákoně o daních z příjmů*. Mzdovapraxe.cz [online]. 2016 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z:

- <http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d52502v64298-novinky-v-zakone-o-danich-z-prijmu/>
- NEŠLEHA, M. *Studující vyživované dítě – uplatnit daňové zvýhodnění či nikoli?*. Daně a právo v praxi. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 2016.(2). ISSN 1211 – 7293.
- NETFINANCIE.SK. *Rozsah a krytie sociálneho poistenia* [online]. 2016b [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.netfinancie.sk/socialne-poistenie/rozsah-a-krytie-socialneho-poistenia/>
- NETFINANCIE.SK. *Sociálne poistenie* [online]. 2016a [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.netfinancie.sk/socialne-poistenie/>
- OECD. (2016), *Income tax plus employee and employer social security contributions, 2015: As a % of labour costs*, in *Taxing Wages 2016*, OECD Publishing, Paris. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/tax_wages-2016-graph3-en
- OTAVOVÁ, M. *Rozdíly ve výši odvodů do státního rozpočtu při práci v pracovním poměru a práci na živnostenský list*. Danarionline.cz [online]. 2010 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d34914v44534-rozdily-ve-vysi-odvodu-do-statniho-rozpocetu-pri-praci-v-pracovnim/>
- OTAVOVÁ, M. *Daňové hlediska nelegálního zaměstnávání*. Danarionline.cz [online]. 2013 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d42095v53103-danova-hlediska-nelegalniho-zamestnava-ni/?search_query=neleg%C3%A1ln%C3%AD+pr%C3%A1ce++&order_by=&order_dir=&type=&search_results_page=2
- PEKOVÁ, J. *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-698-1.
- PELC, V. *Daňový průvodce pro mzdové účetní* [online]. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010 [cit. 2016-04-01]. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-300-4.
- PENÍZE.CZ. *Zdravotní pojištění*. [online]. 2016 [cit. 2016-02-27]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/zdravotni-pojisteni>
- PILAŘOVÁ, I. *Výhody a nevýhody paušálních výdajů fyzických osob*. Ucetnikavarna.cz [online]. 2009 [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d7986v10639-vyhody-a-nevyhody-pausalnich-vydaju-fyzickych-osob/>
- PODNIKAM.SK. *Čo sa pre SZČO mení v zdravotnom poistení od 1. januára 2015*. Podnikam.sk [online]. 2014 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://podnikam.webnoviny.sk/co-sa-pre-szco-meni-v-zdravotnom-poistení-od-1-januara-2015/>
- PTÁČKOVÁ MÍSAŘOVÁ, P., OTAVOVÁ, M. *Daň z příjmů srozumitelně*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015. Ekonomie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-243-3.

- REMETA, J., SPORINA, J. *Zníženie daňových príjmov kvôli spomaleniu ekonomiky a výpadku DPPO v 2011*. Finance.gov.sk [online]. 2012 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=8311>
- REMETA, J., STRÍŽENCOVÁ, K. *Rok 2013 v znamení historicky najlepšieho odhadu daňových príjmov*. Finance.gov.sk [online]. 2014 [cit. 2016-04-26]. Dostupné z: <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9660>
- SENEŠI, N. *Odpočítateľná položka na zdravotné poistenie od roku 2015*. Podnikajte.sk [online]. 2014 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/dane-a-uctovnictvo/c/1831/category/socialne-a-zdravotne-odvody/article/odpocitatelna-polozka-zdravotne-2015.xhtml>
- SENEŠI, N. *Živnosť popri zamestnaní*. Podnikajte.sk [online]. 2015 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/start-podnikania/c/2244/category/zivnost/article/zivnost-popri-zamestnani.xhtml>
- SCHULTZOVÁ, A., ET AL. *Daňovníctvo: daňová teória a politika I*. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-867-3.
- SCHVÁBOVÁ, A. *Co sme zmenilo u paušálných výdajů u příjmů ze samostatné činnosti?*. Mesec.cz [online]. 2014 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/pausalni-vydaje-u-prijmu-ze-samostatne-cinnosti/>
- SOCIÁLNA POISŤOVŇA. *Štruktúra príjmov*. [online]. 2016 [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <http://www.socpoist.sk/struktura-prijmov/1364s>
- SOLÍKOVÁ, V. *Odvody SZČO do Sociálnej poisťovne od 1. 7. 2014*. Podnikajte.sk [online]. 2014a [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/dane-a-uctovnictvo/c/1389/category/socialne-a-zdravotne-odvody/article/odvody-szco-1-7-2014.xhtml>
- SOLÍKOVÁ, V. *Odvody SZČO (živnostníkov) do Sociálnej poisťovne a zdravotnej poisťovne od 1. 1. 2015*. Podnikajte.sk [online]. 2014b [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/dane-a-uctovnictvo/c/1570/category/socialne-a-zdravotne-odvody/article/odvody-szco-2015.xhtml>
- STRNADOVÁ, Z. *Daňové dopady tzv. švarcsystému* [online]. České Budějovice, 2014 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: https://theses.cz/id/ansfbz/Daov_dopady_tzv_varcsystemu.pdf
- ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Metodické vysvětlivky*. [online]. 2014 [cit. 2016-05-17]. Dostupné z: <http://www.statistics.sk/pls/elisw/utlData.htmlBodyWin?uic=80>
- ŠSTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Priemerná mesačná mzda v hospodárstve SR*. [online]. 2016 [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: [http://statdat.statistics.sk/cognosex/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID\(%2](http://statdat.statistics.sk/cognosex/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID(%2)

2i94C7052B240A492FB3BE8C7A487D337B%22)&ui.name=Priemern%C3%A1%20mesa%C4%8Dn%C3%A1%20mzda%20v%20hospod%C3%A1rstve%20SR%20%5bpr0204qs%5d&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2fcognosext%2fcps4%2fportlets%2fcommon%2fclose.html&run.outputLocale=sk

- TARANDA, P. *Zjednodušení daní cestou výdajových paušálů*. Ucetnikavarna.cz [online]. 2005 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d1536v1512-zjednoduseni-dani-cestou-vydajovych-pausalu/>
- UCETNIKAVARNA.CZ. *Sazby pro uplatňování výdajů procentem z příjmu*. [online]. Praha: Walters Kluwer, 2016 [cit. 2016-02-25]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/sazby-pro-uplatnovani-vydaju-procentem-z-prijmu/>
- URAZ, O. *Zamestnávanie na dohodu v roku 2015*. Podnikajte.sk [online]. 2015 [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/pravo-a-legislativa/c/2024/category/zakonne-povinnosti-podnikatela/article/zamestnavanie-na-dohodu.xhtml>
- ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Maximálna výška mzdy alebo odmeny uchádzača o zamestnanie za vykonávanie zárobkovej činnosti od 1. 7. 2014*. Upsvar.sk [online]. 2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://www.upsvar.sk/sluzby-zamestnanosti/aktuality/maximalna-vyskamzdy-alebo-odmeny-uchadzaca-o-zamestnanie-za-vykonavanie-zarobkovej-cinnosti-od-1.7.2014.html?page_id=414982
- ÚSTREDIE ŠTATISTICKÉHO ÚRADU SR. *Výsledky výberového zisťovania pracovných síl za 2010Q01 – 2015Q04*. [online]. 2010 – 2015 [cit. 2016-04-30]. Dostupné z: [https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/demography/labour/publications/!ut/p/b1/jZDLDoIwEEW_xR-gAy1tWRYMtEiQh0TsxqAxhMSCC6Px7xUX7gRmd5NzbnIHavQj3TePrm3u3dA31zFresyZ4r5vCwA_waDiTZnKIHQIgQ9wmADAXuYHkZCEJQA8iVxQQlaFl2MMAi_z4c8\]mPNjpLuTsZ5nY4HFXUIxY0Bt4Ax7LtojPVkw7vsCYZk5wiNRsC62Iahd4PAyoQ5EdAb4NUy94AtMbEzLYC7oZqqqfpWqy9rVG9Qau1M!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/](https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/demography/labour/publications/!ut/p/b1/jZDLDoIwEEW_xR-gAy1tWRYMtEiQh0TsxqAxhMSCC6Px7xUX7gRmd5NzbnIHavQj3TePrm3u3dA31zFresyZ4r5vCwA_waDiTZnKIHQIgQ9wmADAXuYHkZCEJQA8iVxQQlaFl2MMAi_z4c8]mPNjpLuTsZ5nY4HFXUIxY0Bt4Ax7LtojPVkw7vsCYZk5wiNRsC62Iahd4PAyoQ5EdAb4NUy94AtMbEzLYC7oZqqqfpWqy9rVG9Qau1M!/dl4/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/)
- VARHANÍK, P. *Odvody živnostníka (SZČO) 2016 do zdravotnej a Sociálnej poisťovne*. Pavolvahranik.sk [online]. 2015 [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://pavolvahranik.sk/clanky/odvody-szco>
- VARMUSOVÁ, Z. *Paušálne výdavky v roku 2015a*. Podnikajte.sk [online]. 2015a [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/dane-a-uactovnictvo/c/2171/category/dan-z-prijmov/article/pausalne-vydavky-2015.xhtml>
- VARMUSOVÁ, Z. *Zamestnávanie dohodárov (brigádnikov)*. Podnikajte.sk [online]. 2015b [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/manazment->

marketing/c/2315/category/zamestnanci-a-hr/article/zamestnavanie-dohodarov-b

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. *Úsporná opatření české vlády pro roky 2013 až 2015*. Vlada.cz [online]. 2012 [cit. 2016-02-04]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/usporna-opatreni-vlady-pro-roky-2013-az-2015-94630/>

VŠEOBECNÁ ZDRAVOTNÍ POJIŠŤOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. *OSVČ – průměrná mzda*. Vzp.cz [online]. 2015 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <https://www.vzp.cz/platci/informace/povinnosti-platcu-metodika/osvc/osvc-prumerna-mzda>

VYCHOPEŇ, J. *Výdajové paušály v roce 2014 a od 1. 1. 2015*. Účetnictví v praxi. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 19(1). ISSN 1211 – 7307.

ZUBALOVÁ, A., ET. AL. *Daňové teórie a ich využitie v praxi*. 2. vydanie. Bratislava: Iura Edition. 2012. 199 s, ISBN 978-80-8078-487-4.

Legislatívne dokumenty

Rozsudek Ústavního soudu ze dne 6. prosince 2001, sp. zn. III. ÚS 410/01

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Zákon č. 82/2005 Z. z., o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 95/2002 Z. z., o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 262/2006 Sb. zákoník práce

Zákon č. 311/2001 Z. z., Zákoník práce

Zákon č. 435/2004 Sb., o zamestnanosti

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)

Zákon č. 455/1991 Zb., o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon)

Zákon č. 461/2003 Z. z., o sociálnom poistení

Zákon č. 580/2004 Z. z., o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zamestnanosti

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění

Zákon č. 595/2003 Z. z., o dani z príjmov